

2011 YILI İNSAN KAYNAKLARININ GELİŞTİRİLMESİ MALİ DESTEK PROGRAMI

TR83/2011/İKG

PROGRAM SONRASI DENETİM VE DEĞERLENDİRME RAPORU

HAZİRAN 2014

İZLEME VE DEĞERLENDİRME BİRİMİ

İÇİNDEKİLER

TABLO VE ÇİZELGE LİSTESİ.....	4
GRAFİK LİSTESİ	5
EK LİSTESİ.....	5
GİRİŞ.....	6
BÖLÜM 1. PROGRAM HAKKINDA BİLGİLER	7
1.1 Programın genel amacı.....	7
1.2 Programın öncelikleri	7
1.3 Sözleşme süreci	7
1.4 Mali Veriler ve Sonuçlar	9
1.5 Program Performans Göstergeleri	10
BÖLÜM 2. PROGRAM SONRASI DENETİM.....	11
2.1 Denetim Hakkında Genel Bilgiler.....	11
2.2 Denetim Bulguları.....	12
BÖLÜM 3. PROGRAM SONRASI DEĞERLENDİRME.....	13
3.1 Tanımlar ve Çalışmanın Kapsamı.....	13
3.2 Değerlendirme Kriterleri	14
3.3 Veri Kaynakları.....	16
3.4 Yararlanıcı Kurum Anket Sonuçları.....	16
3.4.1 Genel Bilgiler	17
3.4.2 Proje Hazırlık Aşaması	19
3.4.3 İzleme Sistemi.....	22
3.4.4 Sonuç ve Etkiler	22
3.4.5 Sürdürülebilirlik	26
3.5 Program Hedef Kitlesi Anket Sonuçları.....	28
3.5.1. Temel Bilgiler	28
3.5.2. Ankete katılan bireylerin sosyo-ekonomik durumları	31
3.5.3. Kurs öncesi durum, beklentiler, sonuç ve etkiler	32
3.6 İzleme ve Değerlendirme birimi Uzmanları ile Yapılan Mülakat Sonuçları	38
3.6.1 Sonuç ve etkiler	38
3.6.2 Sorun ve tespitler	39
3.6.3 Öneriler.....	39
BÖLÜM 4. DEĞERLENDİRME BULGULARI	41
4.1 Program ne ölçüde başarılı olmuştur?	41

4.2	Sonuç ve etkiler harcanan kaynaklar düşünöldüğünde makul müdür?	43
4.3	Projeler zamanında ve bütçesinde tamamlanmış mıdır?	44
4.4	Program uygulamasında büyük sorunlar yaşanmış mıdır?.....	45
4.5	Programın sonucunda ortaya önemli başarı örnekleri var mıdır?.....	45
4.6	Projeler sonucu elde edilen sonuçlar sürdürölebilmiş midir?	46
4.7	Program sonuçlarını elde etmek için daha iyi yöntemler bulunuyor mu?	47
4.8	Programın uygulaması ve yapılan değerdendirme çalışması sonucu öğrenilen dersler nelerdir?	47
Kaynakça.....		49

TABLO VE ÇİZELGE LİSTESİ

- Tablo 1:** Mali veriler ve sonuçlar
Tablo 2: Program performans göstergeleri
Tablo 3: Denetim raporu şablonu
Tablo 4: Değerlendirme, izleme ve denetim kavramları
Tablo 5: Temel Göstergelerde Ankete Katılım Oranları
Tablo 6: Eğitim Alan Kursiyer Sayıları
Tablo 7: Temel göstergelere göre ankete katılım oranları
Tablo 8: Ankete katılanların cinsiyete ve yaş gruplarına göre dağılımı
Tablo 9: Ankete katılanların eğitim durumuna göre dağılımı
Tablo 10: Ankete katılanların engel durumu ve cinsiyete göre dağılımı
Tablo 11: Ankete katılanların engel durumu ve cinsiyete göre dağılımı
Tablo 12: Sosyal yardım alma durumu
Tablo 13: Hane halkı gelir büyüklüğü
Tablo 14: Daha önce benzer kursa katılım durumu (Hane halkı gelir durumuna göre)
Tablo 15: Kurstan beklentiler
Tablo 16: Yeni mesleki beceri edinme durumu
Tablo 17: Çalışma hayatı hakkında bilgi durumu
Tablo 18: Yeni bir mesleki beceri edinme ve işsizlik
Tablo 19: Çalışma hayatı hakkında bilgi durumu ve işsizlik
Tablo 20: Kursların sosyalleşmeye olumlu etkisi
Tablo 21: Genel memnuniyet düzeyi
Tablo 22: Beklentiler ve genel memnuniyet düzeyi
Tablo 23: Genel memnuniyet düzeyi ve istihdam durumu
Tablo 24: Genel memnuniyet düzeyi ve gelecekte beklenen

Çizelge 1. Değerlendirme Kriterleri

GRAFİK LİSTESİ

- Grafik 1:** Mali destek almaya hak kazanan projelerin illere göre dağılımı,
Grafik 2: İdari yapılarına göre sözleşme imzalanan proje sahiplerinin sayısal dağılımı
Grafik 3: Program sonrası denetim sonuçları
Grafik 4: Projelerin Hedef Kitlesi
Grafik 5: Ankete Katılanların Eğitim Durumu
Grafik 6: Ankete Katılanların Kurumsal Dağılımı
Grafik 7: Ankete Katılanların Projedeki Görevleri
Grafik 8: Bilgi Kanalları
Grafik 9: Proje Bütçesi Yeterli Oldu Mu?
Grafik 10: Proje Bütçesi Yeterli Oldu Mu?
Grafik 11: İzleme Sistemine Yönelik Algı
Grafik 12: Dezavantajlı Grupların Toplum Yaşamına Katılımları
Grafik 13: Projelerin Diğer Kurumlar Üzerindeki Olumlu Etkileri
Grafik 14: Projelerin Kursiyerler Üzerindeki Olumlu Etkileri
Grafik 15: Projelerin Sürdürülebilirliği
Grafik 16: Sürdürülebilirliği etkileyen faktörler
Grafik 17: Ankete katılanların eğitim durumu
Grafik 18: Ankete cevap verenlerin katıldığı kurslar
Grafik 19: Kurstan beklentiler
Grafik 20: Mesleki beceri edinme ve istihdam durumu
Grafik 21: Kursların sosyalleşmeye olumlu etkisi
Grafik 22: Program bütçesi, sözleşmeye bağlama ve ödeme oranları
Grafik 23: Proje bütçesi yeterli oldu mu?
Grafik 24: Proje uygularken karşılaşılan zorluklar

EK LİSTESİ

- Ek-1:** Proje listesi
Ek-2: Yararlanıcı anketi
Ek-3: Kursiyer anketi

GİRİŞ

Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği'nin “Denetim” başlıklı 41.maddesinin birinci bendinde “*Her yıl desteklenen proje ve faaliyetlerin en az yüzde onu ajans personeli veya zorunlu hallerde Ajans tarafından yetkilendirilmiş ve görevlendirilmiş denetçiler tarafından denetleneceği*” ifade edilmektedir.

Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği'nin “Temel ilkeler ve etik kurallar” başlıklı 5. Maddesinin (1) bendinde “*uygulanan proje ve faaliyetlerin performans göstergeleri kullanılarak başarısının ölçülmesi, uygulanan programların kısa, orta ve uzun vadedeki sonuçlarının ve etkilerinin analiz edilerek, bunlardan gelecekte yapılacak planlama ve programlama çalışmaları ile destek uygulamalarında yararlanılması gerektiği*” ifade edilmektedir.

Yukarda atıfta bulunulan yasal çerçevede hazırlanan çalışma dört temel kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda program hakkında bilgiler sunulmaktadır. İkinci kısımda 41.madde kapsamında gerçekleştirilen denetim sonuçları özet olarak sunulmaktadır. Üçüncü kısımda program kapsamında destek alan yararlanıcılar ve proje kapsamındaki eğitimlere katılan kursiyerlerle yapılan mülakat ve anket çalışmalarından hareketle programın sonuç ve etkileri ile ilgili bilgiler paylaşılmaktadır. Dördüncü ve son kısımda ise değerlendirme bulguları sunulmaktadır.

BÖLÜM 1. PROGRAM HAKKINDA BİLGİLER¹

1.1 Programın genel amacı

Programın amacı; TR83 Bölgesi'nde kadın, genç, engelli ve kırsal alanda yaşayan nüfusa yönelik olarak insan kaynaklarının geliştirilmesi, işgücü niteliğinin artırılarak istihdam edilebilirliğin önündeki engellerin kaldırılmasına ve işsizlik oranının azaltılmasına yönelik faaliyetlerin desteklenmesidir.

1.2 Programın öncelikleri

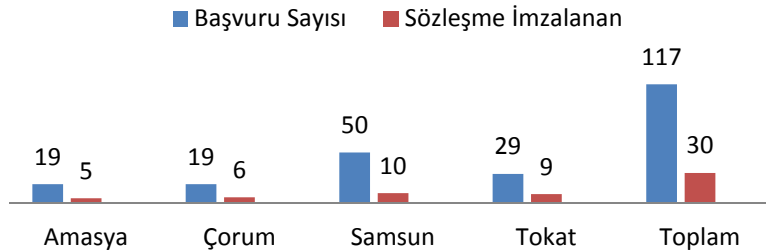
Öncelik 1: Kadın ve/veya genç istihdamının artırılması ve kadın ve/veya genç işsizlik oranlarının azaltılması,

Öncelik 2: Kırsal alanda gelir getirici faaliyetlerin çeşitlendirilmesi amacıyla insan kaynaklarının geliştirilmesi,

Öncelik 3: Engellilerin toplumsal yaşamın bir parçası olmasının sağlanması,

1.3 Sözleşme süreci

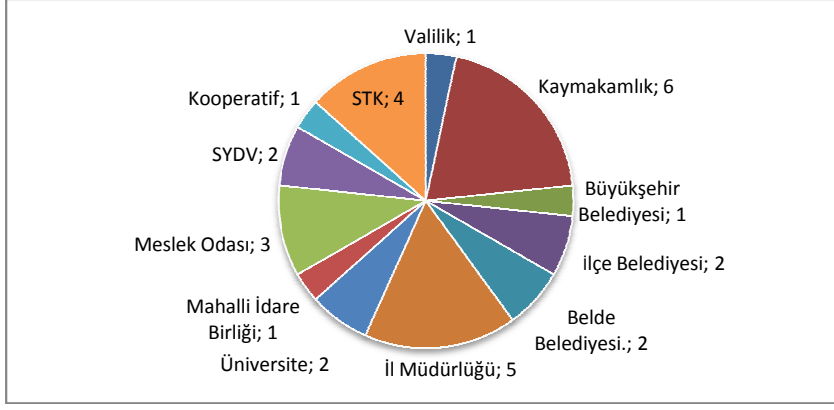
Bu amaçlar ve öncelikler doğrultusunda, 2011 yılı İKG mali destek programı teklif çağrısı 26 Eylül 2011 tarihinde ilan edilmiştir. Başvuru aşaması 26 Aralık 2011 tarihi itibarıyla sona ermiştir. Program kapsamında 117 proje başvurusu alınmış ve değerlendirme süreci neticesinde mali destek almaya hak kazanan 30 (Amasya'dan 5, Çorum'dan 6, Samsun'dan 10 ve Tokat'tan 9) yararlanıcı ile sözleşme imzalanmıştır. Sözleşme imzalama süreci 20-21 Mart 2011 tarihleri arasında tamamlanmıştır.

Grafik 1: Mali destek almaya hak kazanan projelerin illere göre dağılımı,

İdari yapılarına göre sözleşme imzalanan kurumların sözleşme sayıları ve yüzdeleri şu şekildedir:

¹ Program Kapanış Raporundan alınmıştır.

Grafik 2: İdari yapılarına göre sözleşme imzalanan proje sahiplerinin sayısal dağılımı

Sözleşme imzalanan mali destek yararlanıcılarına yönelik gerçekleştirilen ilk faaliyetler, uygulama dönemine ilişkin ilk bilgilerin verildiği başlangıç toplantısı ve bu toplantıyı takip eden proje uygulama dönemine ilişkin ayrıntılı bilgilerin verildiği proje uygulama eğitimleri olmuştur. Eğitim faaliyetleri tamamlandıktan sonra çeşitli izleme araçlarıyla projelerin izlenmesi sağlanmıştır. Program uygulama döneminde kullanılan başlıca izleme araçları; izleme ziyaretleri, yararlanıcılarla irtibat, raporlar ve bilgi sistemidir. Bu kapsamda;

- İlk izleme ziyareti dâhil en az üç düzenli izleme ziyareti,
- Gerekli görüldüğü durumlarda anlık izleme ziyareti,
- Yararlanıcılar tarafından iki aylık yararlanıcı beyan raporları, ara rapor ve nihai rapor sunulması ve ajans tarafından bu raporların onaylanması,
- Yararlanıcılarla en az ayda bir irtibat kurulması,
- Bilgi sistemine proje verilerinin girilmesinin yerine getirilmesi gerekmektedir.

2011 yılı İKG Mali Destek Programı Ajansımızca bu doğrultuda yürütülerek tamamlanmıştır.

1.4 Mali Veriler ve Sonuçlar

Tablo 1: Mali veriler ve sonuçlar

İŞLETMELERİN REKABET GÜCÜNÜN ARTIRILMASI VE DIŞA AÇILMALARINA MALİ DESTEK PROGRAMI			
Başlangıç Tarihi	20.03.2012	Bitiş Tarihi	20.03.2013

PROGRAM BÜTÇESİ (Milyon TL)				
Teklif Çağrısı Öncesi Bütçe		3,00		
Sözleşmeye Bağlanan Destek Tutarı (a)		2,02		
Toplam Eş finansman Tutarı (b)		0,40		
	Başlangıç	Bitiş	Toplam Gerçekleşen	Gerçekleşme Yüzdesi (%)
Ajans Katkısı	2,02	1,42	1,42	70,29
Eş finansman	0,45	0,33	0,33	73,33

İMZALANAN SÖZLEŞMELER	
İlk Sözleşmenin İmza Tarihi	22.03.2012
Son Nihai Ödeme Tarihi:	23.10.2013
Başlangıç Sayısı (a)	30
Başarıyla tamamlanan (b)	29
Sözleşmelerin Uygulanma Yüzdesi (%)	96,66

1.5 Program Performans Göstergeleri

Mali destek programı kapsamında gerçekleştirilen uygulamalar neticesinde, programın çıktı göstergeleri niteliğinde olan performans göstergeleri aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2: Program performans göstergeleri

Performans Göstergeleri	Birim	Hedeflenen	Gerçekleşen	Gerçekleşme Yüzdesi (%)
Düzenlenen Eğitim Sayısı	Adet	111	110	99
Gerçekleşen eğitim süresi	Saat	11.200	11.096	99
Eğitilen Engelli Sayısı	Kişi	175	169	96
Eğitilen Genç Sayısı	Kişi	220	208	95
Eğitilen Kadın Sayısı	Kişi	456	362	80
Eğitilen kırsal yerleşkedeki erkek sayısı	Kişi	170	155	91
Eğitilen kırsal yerleşkedeki kadın sayısı	Kişi	190	150	79
Eğitilen kırsal yerleşkedeki kişi sayısı	Kişi	360	305	85
Düzenlenen Seminer Sayısı	Adet	40	37	93
Seminere Katılan Kadın Sayısı	Kişi	725	671	92
Seminere Katılan Erkek Sayısı	Kişi	775	736	95
Düzenlenen Toplantı Sayısı	Adet	82	77	94
Toplantıya Katılan Kadın Sayısı	Kişi	1020	540	53
Toplantıya Katılan Erkek Sayısı	Kişi	1430	968	68
İstihdam Edilen Genç Sayısı	Kişi	166	64	38
İstihdam Edilen Kadın Sayısı	Kişi	92	70	76
Basılan ve Dağıtılan Broşür Sayısı	Adet	22.700	21.200	94
Basılan ve Dağıtılan Afiş Sayısı	Adet	850	830	97
Hazırlanan Tabela Sayısı	Adet	51	51	100

Yürütülen program sonucunda; 111 ayrı konuda eğitim yapılması planlanmış ve hedeflenen sayıya büyük oranda ulaşılarak % 99 oranında başarı sağlanmıştır. Bu eğitimlerin toplam 11.200 saat olması öngörülmüş ve 11.096 saate ulaşılarak yine % 99 oranında başarı elde edilmiştir. Verilen bu eğitimlerden bölgede hedef gruplar içinde yer alan 169 engelli, 208 genç ve 362 kadının eğitilmesi sağlanmıştır. Bu göstergelerinde oranlarına bakıldığında beklenen oranlara yaklaşıldığı görülmektedir. Eğitimlere katılan kadın oranının beklenenden az gerçekleştiği görülebilmektedir. Bunun nedeninin, kadınların hem günlük işleri hem de yaz mevsimlerinde tarla işlerinde çalışmaları nedeniyle eğitimlere devam edememeleri olduğu düşünülmektedir.

Kırsal alanda eğitilen kişi sayısına bakıldığında; toplam 305 kişiye ulaşılabildiği ve beklenen oranın biraz altında kaldığı görülebilmektedir. Bu durumda yine, genelde tarla işleri nedeniyle ortaya çıktığı düşünülmektedir.

Düzenlenen seminer sayısında öngörülen sayıya yaklaşılmıştır. Bu durum kadın ve erkek katılımcı sayısında da benzer oranlarda gerçekleşmiştir.

Düzenlenen toplantı sayısında da beklenen orana yakın bir oran gerçekleşmiştir ancak katılım oranı özellikle kadınlar bakımından beklenen oranın altında kalmıştır. Bu durum, kırsal alanlarda çalışan kişilerin toplantılara katılımının sağlanmasının kolay olmadığı sonucunu ortaya koymaktadır.

Eğitimler sonucunda istihdam edilen genç ve kadın sayısında da yine beklenen rakamların altında kaldığı görülmektedir.

Projeler kapsamında oluşturulması beklenen sayıda web sitesi oluşturulmuştur.

Genelde eğitimlerde üretilen ürünlerin sergilenmesi amacıyla düzenlenen sergi sayısının beklenen oranda, katılımı planlanan ulusal organizasyon sayısının ise beklenenden yüksek olduğu görülmektedir.

Projelerde yapılması planlanan anket ve yayımlanması planlanan araştırma sayılarına beklenen oranlarda ulaşılabilmiştir.

Program kapsamında 1 adet engelli koordinasyon merkezi kurulmuştur. Bu merkez Ajansımız tarafından uygulanan 2010 yılı Altyapı programı kapsamında engellilerin kullanımı amacıyla inşa edilen bir yapının içerisinde oluşturulmuştur. Bu durumun, programların birbirini tamamlayıcılığı açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Görünürlük unsurlarının yerine getirilmesi amacıyla planlanan faaliyetlerin de büyük oranda gerçekleştirildiği ortaya çıkan gösterge rakamlarından anlaşılabilmektedir.

BÖLÜM 2. PROGRAM SONRASI DENETİM

2.1 Denetim Hakkında Genel Bilgiler

Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği'nin "Denetim" başlıklı 41.maddesinin birinci bendinde **"Her yıl desteklenen proje ve faaliyetlerin en az yüzde onu ajans personeli veya zorunlu hallerde Ajans tarafından yetkilendirilmiş ve görevlendirilmiş denetçiler tarafından denetleneceği"** ifade edilmektedir. Aynı yönetmeliğin "Denetim Limiti" başlıklı Geçici üçüncü maddesinde ise, **"Her yıl destek verilen projelerin denetimi ile ilgili yüzde onluk limit, ajansın destek uygulamalarına başladığı ilk yıl için en az yüzde otuz, ikinci yıl için ise en az yüzde yirmi olarak uygulanır."** ifadesi yer almaktadır. Bu çerçevede 11.03.2014-03.04.2014 tarihleri arasında 26 projeye denetim ziyareti gerçekleştirilmiştir.

Destek yönetim kılavuzunda herhangi bir standart örneği bulunmadığı için Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği'nin ilgili hükümlerinden hareketle aşağıdaki hususlar denetim ziyaretlerinde sorgulanmış ve doğrulanmaya çalışılmıştır:

Tablo 3: Denetim raporu şablonu

Program Adı:	2011 Yılı İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi Mali Destek Programı
Yararlanıcının Adı:	...
Sözleşme No:	TR83/2011/İKG/...
Proje Adı:	...
Yararlanıcının Adresi:	...
Proje koordinatörü:	...
Proje muhasebecisi:	...
E-posta:	...

Kriterler	Evet	Hayır	G.D.
Yararlanıcı, denetimi gerçekleştiren uzmanın proje uygulama ve yönetim mekânlarına kolaylıkla erişimini sağlamıştır.			
Yararlanıcının yasal statüsünde değişiklik yoktur.			
Proje kapsamında elde edilmiş olan tüm uygulama, izleme ve ihale dokümanları uygun bir yerde arşivlenmiştir.			
Proje kapsamında alınan tesis, makine, ekipman, teçhizat ve diğer malzemelerin, mülkiyeti devredilmemiştir. (Destekleyici Belge (DB): Devredilmiş ise mevzuata uygun devri gösterir resmi belgeler)			
Proje kapsamında alınan tesis, makine, ekipman, teçhizat ve diğer malzemeler rehin veya teminat olarak gösterilmemiştir.			
Proje kapsamında alınan tesis, makine, ekipman, teçhizat ve diğer malzemeler projede tanımlanan iş dışında başka bir iş için kullanılmamıştır.			
Proje kapsamında alınan tesis, makine, ekipman ve diğer malzeme, Ajansın kurulu olduğu Düzey 2 istatistiki bölge birimi dışına çıkarılmamıştır.			
Proje kapsamında alınan tesis, makine, ekipman ve diğer malzemeler uygulama yerinde (eğitim salonu, proje ofisi, eğitim atölyesi) mevcuttur.			

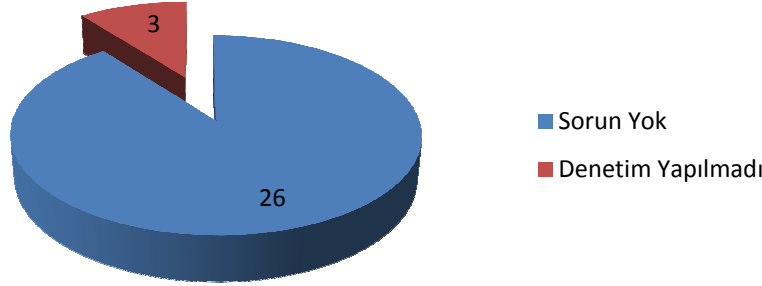
GENEL DEĞERLENDİRME	...
İHTİYAÇLAR/TEDBİRLER	...
Görevli Uzmanın/Denetçinin	
Adı Soyadı	
Tarih	
İmzası	

2.2 Denetim Bulguları

Program kapsamında uygulaması tamamlanan 29 projeden 26'sına denetim ziyareti gerçekleştirilmiş olup rapor hazırlığında denetim raporlarının tamamı gözden geçirilmiştir. 3 projeye yararlanıcı kurumla iletişim kurulamadığı için ziyaret gerçekleştirilememiştir. 26 raporun tamamında herhangi bir bulgu ve/veya sorun tespiti yer almamaktadır. Projeler kapsamında temin edilen ekipman ve malzemeler korunmuş ve eğitim salonlarında kullanılmaya devam edilmektedir. Projeler kapsamında alternatif gelir imkânlarının geliştirilmesine yönelik üretim atölyeleri fiziki olarak korunmuş olmakla birlikte oluşturulan

atölyelerin bir kaçı aktif olarak kullanılmaktadır. Bir sonraki bölümde proje çıktılarının mevcut durumu ve sonuçları ile ilgili detaylı bilgiler sunulmaktadır.

Grafik 3: Program sonrası denetim sonuçları

BÖLÜM 3. PROGRAM SONRASI DEĞERLENDİRME

3.1 Tanımlar ve Çalışmanın Kapsamı

Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği'nin "Temel ilkeler ve etik kurallar" başlıklı 5. Maddesinin (1) bendinde *uygulanan proje ve faaliyetlerin performans göstergeleri kullanılarak başarısının ölçülmesi, uygulanan programların kısa, orta ve uzun vadedeki sonuçlarının ve etkilerinin analiz edilerek, bunlardan gelecekte yapılacak planlama ve programlama çalışmaları ile destek uygulamalarında yararlanılması gerektiği* ifade edilmektedir. Bu çalışma, temel göstergelerden hareketle *2011 Yılı İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi Mali Destek Programı* kapsamında destek alan işletmelerin performansı üzerindeki etkiyi ortaya koymayı hedeflemektedir.

Değerlendirme, izleme ve denetim kavramları birbiri ile yakından ilgili olmakla birlikte bu kavramlar birbirinden farklı bakış açılarını ve yaklaşımları temsil etmektedir. Aşağıdaki tabloda özet olarak her bir kavram tanımlanmıştır.

Tablo 4: Değerlendirme, izleme ve denetim kavramları

Değerlendirme	Süren veya tamamlanmış bir projenin, programın veya politikanın yapısı, uygulaması ve sonuçlarıyla sistematik ve objektif olarak ortaya konmasıdır.
İzleme	Belirli göstergeler hakkında sistematik veri toplamak suretiyle, yönetime ve süren bir kalkınma müdahalesinin ilgili taraflarına müdahalenin ilerleyişi, amaçların başarılmaması ve ayrılmış fonların kullanımı hususlarında ne kadar aşama kaydedildiği ile ilgili bilgiler sağlamak için kullanılan sürekli bir işlemdir.
Denetim	Bir örgütün/kurumun faaliyetlerine değer katmak ve geliştirmek için tasarlanmış bağımsız, objektif bir güven tesisi işlemidir. İdari süreci, kontrolün ve risk yönetiminin etkinliğinin pekiştirilmesi ve sistematik ve disiplinli bir değerlendirme yaklaşımıyla bir örgütün/kurumun hedeflerine erişmesine yardımcı olur.

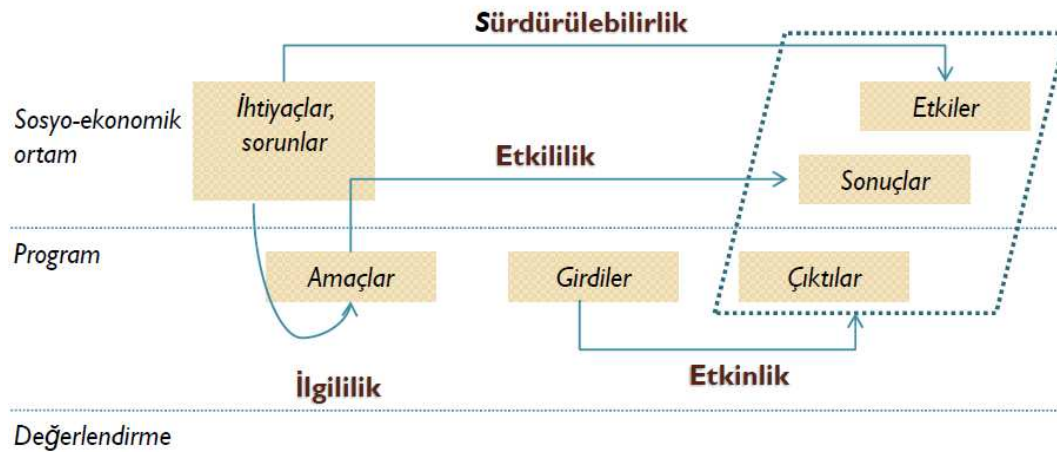
Kaynak: OECD (2002).

Değerlendirme çalışmasının program döngüsündeki yeri, zamanı ve amacına göre de farklı değerlendirme tanımları (ön-ara-nihai değerlendirme gibi) yapılmaktadır. Ayrıca meta değerlendirme ve tematik değerlendirme de son yıllarda yaygın olarak uluslararası kalkınma ajansları tarafından değerlendirme sonuçlarının kullanılabilirliğinin artırılması ve cinsiyet eşitliği-çevre gibi yatay konuların önem kazanması nedeni ile uygulama alanı bulmuştur.

3.2 Değerlendirme Kriterleri

Değerlendirme çalışmalarında genel olarak 4 temel kriter üzerinden program ve proje sonuçları gözden geçirilmiştir: İlgililik, etkinlik, etkililik, sürdürülebilirlik.

Çizelge 1: Değerlendirme Kriterleri

Kaynak: EC (2006).

İlgililik kriteri veya diğer deyişle programın rasyoneli daha çok program öncesi değerlendirme çalışmalarının odak noktasını oluşturuyor olsa da aşağıdaki temel sorulara cevap aramaktadır.

- İhtiyaç ve sorunlar düşünüldüğünde amaçlar doğru tespit edilmiş midir?
- Belirlenen amaçlar ulaşılabilir midir?
- Farklı amaçlar belirlenebilir miydi?

Amaçlara ne derece erişilebildiği program öncesi baz değerler (baseline indicators) olmadan çok zordur. Amaçlara ulaşım ile ilgili temel sorular;

- Temel amaçlara ne ölçüde ulaşılmıştır?
- Amaçlara ulaşılmasını veya ulaşılmasını etkileyen temel faktörler nelerdir?

2011 Yılı İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi (İKG) Mali Destek Programı amaçlarının net olarak tanımlanmadığı söylenemez. Bu durumda sonuç ve etkileri ortaya koymak için yine de değerlendirme çalışmaları yürütülmüştür.² Sonuç ve etkileri ortaya koymak için aşağıdaki temel sorulara cevap aranmıştır;

- Programın uygulanması sonucu ortaya çıkan sonuç ve etkiler (beklenen-beklenmeyen, olumlu-olumsuz, ekonomik-sosyal-çevresel) nelerdir?
- Bu sonuç ve etkilerin oluşmasına ve/veya oluşmamasına neden olan dış koşullar (politik, finansal, sosyal) nelerdir?

Yukarıdaki sorulardan hareketle gerçekleştirilen anket ve mülakatlar yolu ile elde edilen bilgiler analiz edilerek aşağıdaki hususlarda sonuç ve öneriler sunulmuştur;

Genel Sonuçlar

- Program ne ölçüde başarılı olmuştur?
- Sonuç ve etkiler harcanan kaynaklar düşünüldüğünde makul müdür?
- Projeler zamanında ve bütçesinde tamamlanmış mıdır?
- Program uygulamasında büyük sorunlar yaşanmış mıdır?
- Programın sonucunda ortaya önemli başarı örnekleri var mıdır?

Sürdürülebilirlik

- Projeler sonucu elde edilen sonuçlar sürdürülebilmiş midir?

Alternatifler

- Program sonuçlarını elde etmek için daha iyi yöntemler bulunuyor mu?

Edinilen Tecrübe ve Alınan Dersler

- Programın uygulaması ve yapılan değerlendirme çalışması sonucu öğrenilen dersler nelerdir?
- Gelecek programlara çıkılacakken akılda tutulması gereken hususlar nelerdir?

² DAC Principles for Evaluation of Development Assistance, OECD, Paris, 1991.

3.3 Veri Kaynakları

Çalışma kapsamında aşağıdaki birincil ve ikincil veri kaynaklarından yararlanılmıştır;

- Program kapanış raporu
- İzleme uzmanları ile yapılan mülakatlar
- Yararlanıcı kurumlarla yapılan anketler
- Nihai yararlanıcılar ile yapılan anketler

Çalışma kapsamında 28 proje ile ilgili 8 farklı izleme uzmanının uygulama ve sonrası durum ile ilgili görüşleri alınmıştır. Yararlanıcılara yönelik hazırlanan ankete uygulama süreci tamamlanan 26 projeden 34 yanıt alınmıştır. 2 projeye ilişkin ankete yanıt alınamamıştır. 1 proje önceki kısımlarda da belirtildiği üzere uygulanmadan feshedilmiştir. Proje listesi raporun ekinde sunulmaktadır (Ek-1).

Projeler kapsamında eğitimlere katılan nihai yararlanıcı konumundaki genç, kadın ve engelliler başta olmak üzere kursiyerlere yönelik anketlere 95 kişi katılmıştır. Toplam eğitim alan kişi sayısı düşünüldüğünde ankete katılım oranı yaklaşık % 13'dür. Nihai yararlanıcılara yönelik anketler ulaşım ve erişim sıkıntıları nedeni ile proje ekiplerindeki kişilerin yardımıyla gerçekleştirilmiştir.

Tablo 5: Temel Göstergelerde Ankete Katılım Oranları

Performans Göstergeleri	Birim	Hedeflenen	Gerçekleşen	Gerçekleşme Yüzdesi (%)	Ankete Katılım	Temsil Oranı
Eğitilen Engelli Sayısı ³	Kişi	175	169	96	33	%19
Eğitilen Genç Sayısı ⁴	Kişi	220	208	95	26	% 12
Eğitilen Kadın Sayısı ⁵	Kişi	456	362	80	19	%7,4
Toplam		651			78 ⁶	%12

3.4 Yararlanıcı Kurum Anket Sonuçları

Yararlanıcılar ile yapılan çalışmaya 26 projeden 34 yanıt alınmıştır. 37 sorudan oluşan anket (Ek-2) aşağıdaki ana kısımlardan oluşmuştur:

- Temel Bilgiler (1-8)
- Proje Hazırlığı (9-13)
- Proje Uygulaması (14-19)
- İzleme Sistemi (20-23)
- Projenin sonuç ve etkileri (24-33)
- Sürdürülebilirlik (34-37)

³ Kadın, Erkek, Genç ve Yetişkin Dahil.

⁴ 15-29 Yaş; Kadın ve Erkek

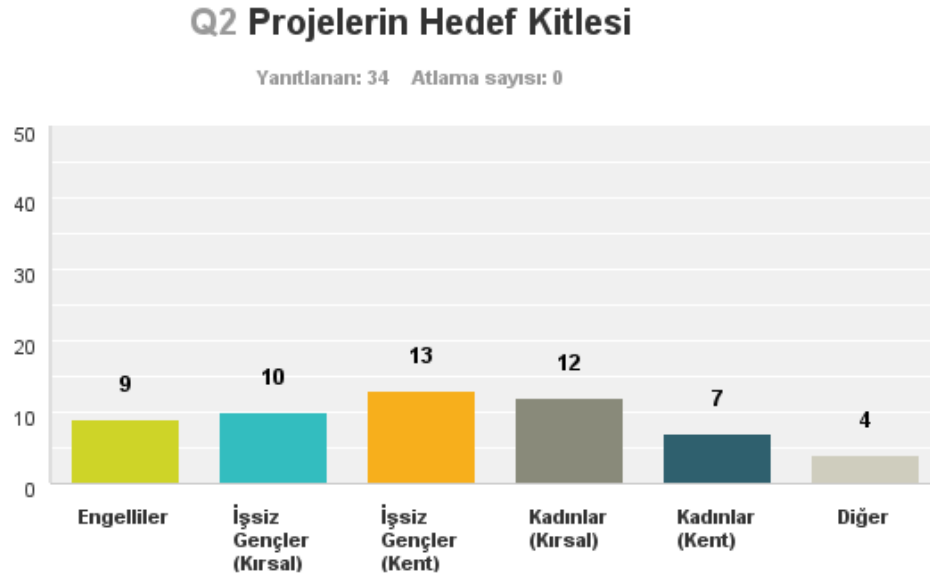
⁵ 30 Yaş ve Üzeri.

⁶ Tabloda gösterilmeyen 30 yaş ve üzeri 18 Erkek'te ankete katılım sağlamıştır.

3.4.1 Genel Bilgiler

Projelerin hedef kitlesine göre dağılımı incelendiğinde projelerin yarısından fazlasının işsiz gençler ve kadınları hedef aldığı görülmektedir. Diğer yandan projelerin 1/3'ü engellilere yönelik faaliyet ve etkinlikleri de içermiştir. Bu rakamlar Tablo 5'te sunulan gerçekleştirme verileri ile de uyumludur.

Grafik 4: Projelerin Hedef Kitlesi

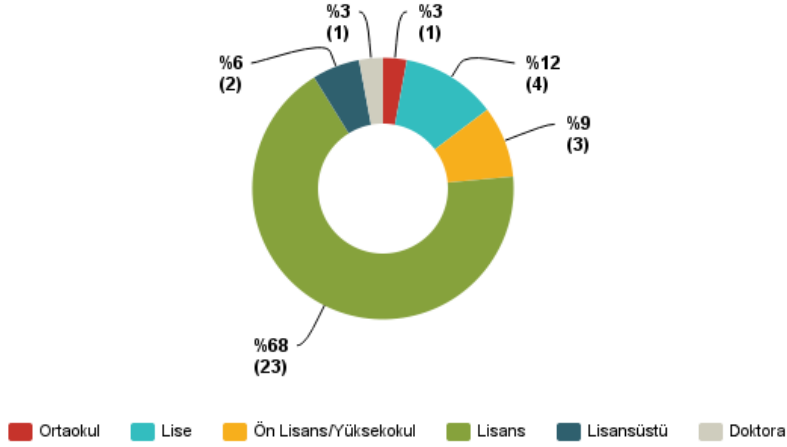

Anket sonuçlarının değerlendirilmesinde ankete katılanların eğitim düzeyi, kurum içerisindeki görevleri ve proje kapsamında almış oldukları rollerin önemli olduğu düşünülerek “Temel Bilgiler” kısmında bu bilgileri almak amacıyla sorular yöneltilmiştir. Eğitim düzeyleri dikkate alındığında ankete katılanların %68'i (23 kişi) lisans mezunudur. Anketi dolduranların sadece %9'u (2 kişi) yüksek lisans veya doktora derecesine sahiptir.

Grafik 5: Ankete Katılanların Eğitim Durumu

Q3 Ankete Katılanların Eğitim Durumu

Yanıtlanan: 34 Atlama sayısı: 0

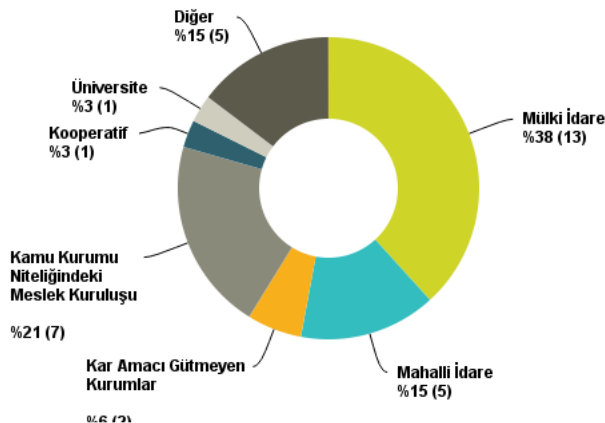
Ankete katılanların yaklaşık %82'si (28 kişi) erkek olup anketi dolduranlardan sadece 6 kişi kadındır. Ankete katılanların %68'si 35 yaş ve üzerindedir. 25-34 yaş grubundaki kişilerin payı yaklaşık %26 iken; 25 yaş altında ankete katılım bulunmamaktadır.

Ankete katılanların kurumsal dağılımı incelendiğinde Kamu kurumlarının payının %53 olduğu görülmektedir. Diğer kategorisinde yer alan yanıtlarında kamu kurumlarını temsil eden kişiler tarafından verildiği görülmektedir.

Grafik 6: Ankete Katılanların Kurumsal Dağılımı

Q6 Ankete Katılanların Kurumsal Dağılımı

Yanıtlanan: 34 Atlama sayısı: 0

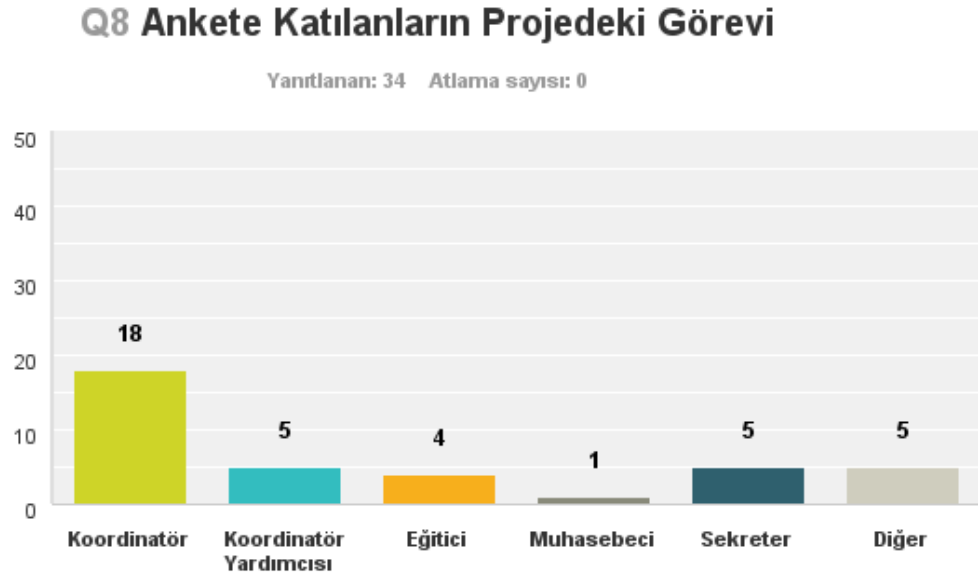

Ankete katılanların %32's kurum içerisinde yönetici pozisyonunda (müdür, başkan, yetkili vb.) bulunduğunu; %21'i ise idari görevlerde (sekreter, evrak sorumlusu, vb.) bulunduğunu ifade etmiştir. %26'lık diğer seçeneğini işaretleyenlerin açıklama kısımlarından öğretmen,

muhasebeci, “Arge” personeli, koordinatör ve işsiz olduğu görülmektedir. Ankete katılanların %56’sı 6 yıl ve üzeri hizmet süresine sahiptir. 11 yıl ve üzeri görev yapanların oranı %38’dir.

Ankete katılanların proje içerisindeki rolleri incelendiğinde ise yaklaşık %68’inin proje koordinatörü veya koordinatör yardımcısı olduğu görülmektedir. Diğer kategorisine verilen yanıtlar incelendiğinde bu kişilerin kurumlarda başkan, yetkili vb. statüsünde bulunan ancak projede aktif görevi olmayan kişiler olduğu görülmektedir.

Grafik 7: Ankete Katılanların Projedeki Görevleri

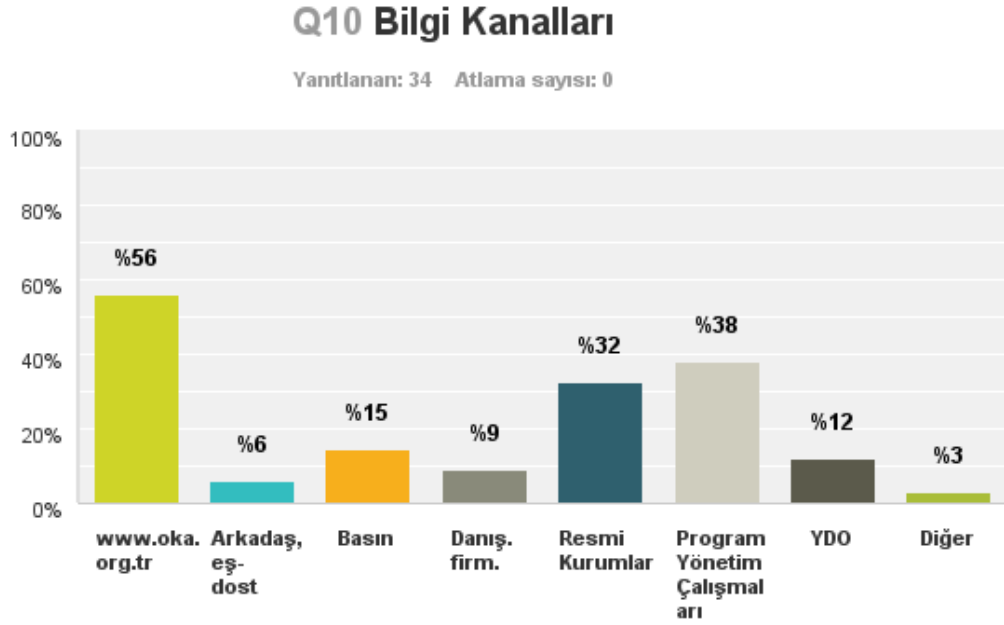

3.4.2 Proje Hazırlık Aşaması

Bu kısımda yararlanıcıların destek programından nasıl haberdar oldukları, Kalkınma Ajansına proje sunmadan önceki dönemde hazırlık yapıp yapmadıkları ve yaptılar ise ne gibi çalışmalar yürüttükleri hakkında bilgi edinilmeye çalışılmıştır.

Yararlanıcıların yaklaşık %94’ü Ajans web sitesi (%56) veya Ajans bilgilendirme toplantıları (%38) kanalı ile programdan haberdar olduklarını ifade etmişlerdir. Resmi kanalların (Valilik, Kaymakamlık toplantıları, yazıları vb.) işaretlenme oranı %38, basının %14 ve yatırım destek ofislerinin %11’dir.

Grafik 8: Bilgi Kanalları

Ankete katılanların yaklaşık %62'si (21 kişi) daha önce farklı bir kaynaktan (AB, Dünya Bankası, Bakanlık Hibeleri vb.) proje bazlı destek aldığını ifade etmiştir. Yine ankete katılanların %80'ni (27 kişi) proje öncesinde ön çalışma yaptıklarını ifade etmişlerdir. Yapılan hazırlıklar ile ilgili seçeneklerden İlgili kurumlarla toplantılar (%52), Nihai yararlanıcılara yönelik araştırma-anketler (%41), Masa başı çalışmalar (%48), Daha önce proje uygulamış kurum ve kişilerle görüşmeler (%44) öne çıkmaktadır.

Ankete katılanların %47'si Ajans desteği olmaması durumunda projeyi uygulamayacaklarını ifade ederken %52'si Ajans desteği olmasa dahi projenin uygulanacağını ifade etmişlerdir.

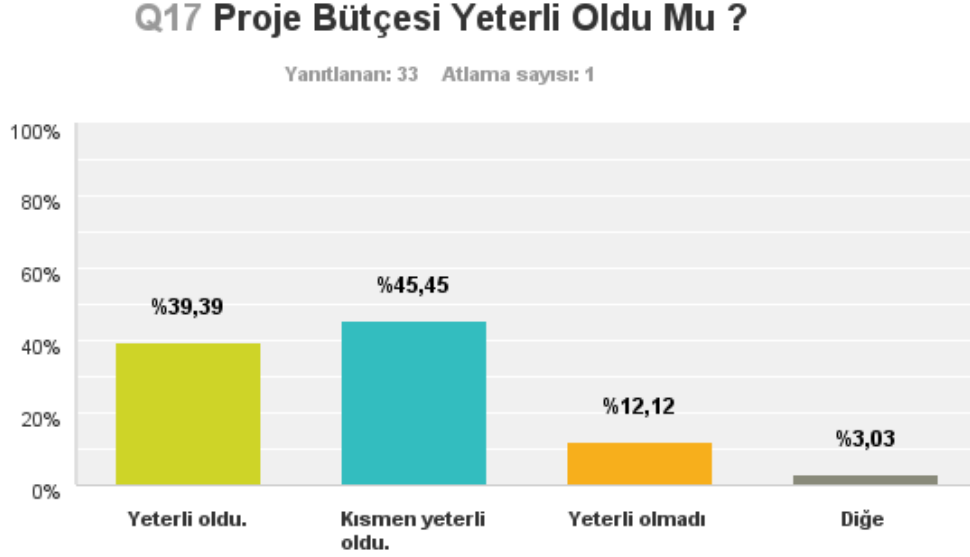
Proje hazırlık aşaması ile ilgili olarak yararlanıcıların en fazla zorlandıkları aşamaları belirtmeleri istenmiştir. Anket sonuçlarına göre yararlanıcıların %48'i (16 cevap) bütçenin hazırlanmasını zor ve çok zor olarak değerlendirmişlerdir. Faaliyetlerin belirlenmesi ise %12 (4 cevap) ile en az zorlanılan aşama olmuştur.

Proje uygulama süreci ile ilgili olarak faaliyetlerle ilgili süreler konusunda ankete katılanların %54'ü proje ve faaliyetler için belirlenen sürelerin yeterli olduğunu ifade ederken %12'si gecikmeler yaşandığını; %34'ü ise faaliyetlerin planlanan zamanda değil proje içerisinde farklı bir dönemde gerçekleştirilmek zorunda kaldığını ifade etmiştir.

Proje bütçesinin yeterliliği konusunda yöneltile soruya katılımcıların yaklaşık %58'i kısmen yeterli oldu veya yeterli olmadı cevabını vermiştir. Diğer seçeneğini işaretleyen katılımcı (eğitici ücretinin kısmen yeterli olması) dahil edildiğinde bu oran %61'e yükselmektedir. Proje bütçesinin yeterli olduğunu beyan edenlerin oranı yaklaşık %40'tır. Bununla birlikte katılımcıların %90'nı faaliyet hedeflerinin tamamen veya çoğunlukla elde edildiğini ifade etmişlerdir. Tamamlanamayan faaliyetlerle ilgili açıklamalar incelendiğinde sergi, staj, pazarlama çalışmaları, şirketleşme, eğitim düzenleme, katalog yaptırma gibi proje

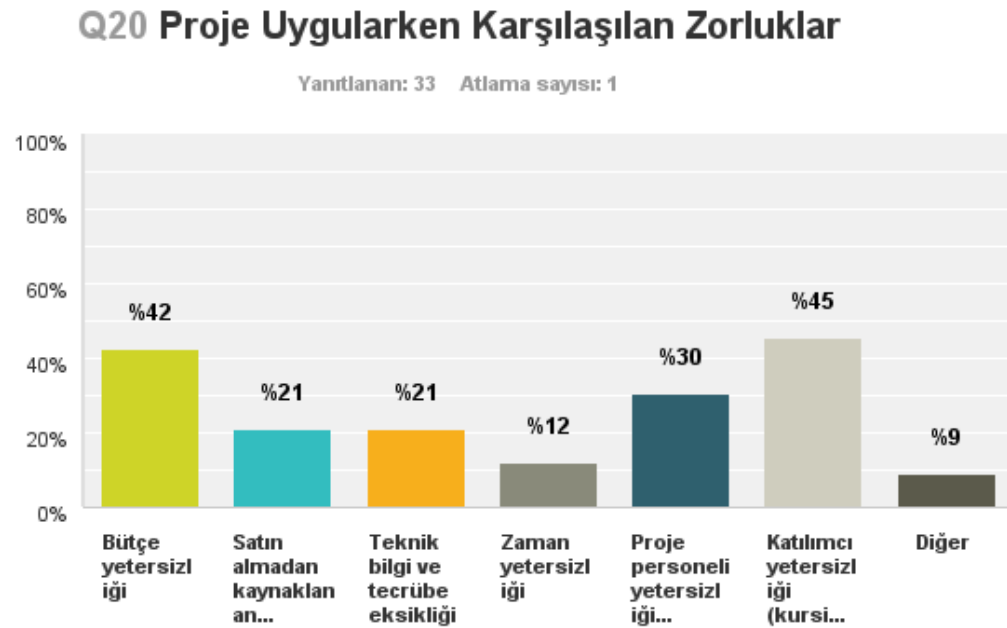
aktivitelerinin bütçe revizyonu, iklim koşulları, proje süresinin yetersizliği, kurumlar arası koordinasyon sorunları, sebeplerden dolayı gerçekleştirilemediği görülmektedir.

Grafik 9: Proje Bütçesi Yeterli Oldu Mu?

Uygulama sürecinde yararlanıcıların karşılaştıkları zorlukları anlayabilmek için yöneltilen soruya verilen cevaplar incelendiğinde kursiyer yetersizliği (%45), bütçe yetersizliği (%42) ve proje personeli yetersizliği (%30) en çok yaşanan sorunlar olarak ortaya çıkmaktadır.

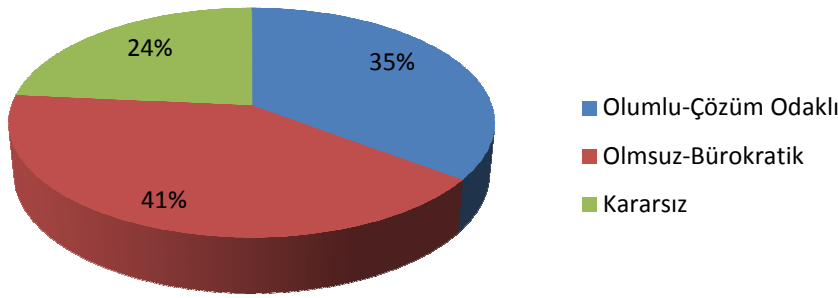
Grafik 10: Proje Uygularken Karşılaşılan Zorluklar

3.4.3 İzleme Sistemi

Proje uygulama sürecinde Ajans uzmanları tarafından yürütülen izleme çalışmaları temel olarak üç fonksiyonu barındırmaktadır: kontrol, teknik destek ve raporlama. Bu fonksiyonların yararlanıcılar nezdindeki algısını ortaya koymak için yöneltilen sorulara verilen cevaplar incelendiğinde ilginç bir durum ortaya çıkmaktadır. Yararlanıcıların yaklaşık %76'sı izleme sistemini kısmen veya tamamen bürokratik bulmaktadır. Paralel şekilde katılımcıların %97'si izleme sistemini kısmen veya tamamen kontrol odaklı olarak görürken %90'nı aynı zamanda izleme sistemini çözüm odaklı olarak da görmektedir. 18 katılımcı izleme sistemi ile ilgili görüşlerini detaylı şekilde metin kutusunda açıklamışlardır. Verilen yanıtlara göre katılımcıların %35'i (6 kişi) sistemle ilgili olumlu düşünceye sahipken %41'i (7) olumsuz düşünmekte ve aşırı kontrolcü-bürokratik görmektedir. 4 kişi sistemle ilgili olumlu ve olumsuz unsurlar bulunduğunu ifade etmiş olup herhangi bir yönde baskın bir değerlendirmede bulunmamıştır.

Grafik 11: İzleme Sistemine Yönelik Algı

3.4.4 Sonuç ve Etkiler

Bu kısımda yararlanıcıların bakış açısı ve tecrübelerinden hareketle projelerin sonuç ve etkileri ile ilgili bilgi sahibi olunması amaçlanmıştır.

3.4.4.1 Desteklenen faaliyetlerin göreceli önemi

Program kapsamında desteklenen faaliyet konularının Yararlanıcılar nezdindeki önemine ilişkin soruya verilen cevaplara göre yaklaşık katılımcıların %93'ü (27 kişi) kırsal alandaki insanların eğitilmesine yönelik faaliyetlerin önemli olduğunu ve desteklenmeye devam edilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu faaliyet alanını dezavantajlı grupların istihdam edilmesi (%86), sertifikalı eğitim düzenlenmesi (%85) ve eğitim atölyeleri için ekipman-malzeme alınması izlenmektedir. Dezavantajlı grupların eğitilmesi de önemli (%79) istihdam (%86) kadar önemli görülmemektedir. Diğer yandan seminer-toplantı (%62) ve tanıtım çalışmalarının (%41) desteklenmesinin daha az önemli olduğu düşünülmektedir.

3.4.4.2 Kursiyerlerin istihdam durumları

Program kapanış raporunda program kapsamında eğitim alan engelli, kadın ve gençlere ilişkin veriler bulunmakla birlikte bu soru ankete katılanlara özellikle istihdam edilme oranlarını görmek amacıyla yeniden yöneltilmiştir. Program kapanış raporuna göre eğitilen kişi sayısı ve ankete katılanların verdiği cevaplar arasında 49 kişilik bir fark bulunmaktadır.

Tablo 6: Eğitim Alan Kursiyer Sayıları

Performans Göstergeleri	Birim	Program Kapanış Raporu	Yararlanıcı Anketi
Eğitilen Engelli Sayısı ⁷	Kişi	175	180
Eğitilen Genç Sayısı ⁸	Kişi	220	234
Eğitilen Kadın Sayısı ⁹	Kişi	256	286
Toplam		651	700

Program kapsamında eğitim alan kursiyerlerin istihdam durumlarını öğrenmek üzere yöneltilen soruya verilen cevaplara göre 5 kursiyer kendi işini kurmuştur, 150 kursiyer proje konusu veya benzer işlerde çalışmaktadır. Katılımcılardan 4 tanesi kursiyerlerin istihdam durumu hakkında bilgi sahibi olunmadığını veya kursiyerlere ulaşamadığını ifade ederken, 5 tanesi de proje kapsamında verilen eğitimler sonucu kurs alanlardan hiçbirinin istihdam edilmediğini ifade etmişlerdir. Ayrıca 1 katılımcı proje kapsamında kurs olmadığını, 1 katılımcı ise kursiyerlerin öğrenimlerine devam ettiklerini belirtmişlerdir. 1 projede görme engellilere yönelik sportif faaliyetler sonucu 23 engelli genç sporcu lisansı edinmiştir.

3.4.4.3 Geliştirilen alternatif gelir imkânları

Program kapsamında belirlenen amaçlardan bir tanesi özellikle kırsal alanda dezavantajlı grupların ekonomik koşullarının iyileştirilebilmesi için “alternatif gelir imkânlarının” geliştirilmesi olmuştur. Bu çerçevede sorulan soruya verilen yanıtların %31’i (9 proje) proje kapsamında hediyelik eşya, hamur imalatı, yöresel dokuma ürünler, odun dışı orman ürünleri gibi konularda gelir artırıcı faaliyetler ve çalışmalar yürütüldüğünü ifade etmişlerdir. 9 katılımcının 3’ü proje kapsamında başlatılan çalışmanın sürdürülemediğini ifade etmiştir.

3.4.4.4 Dezavantajlı grupların toplum yaşamına katılımları

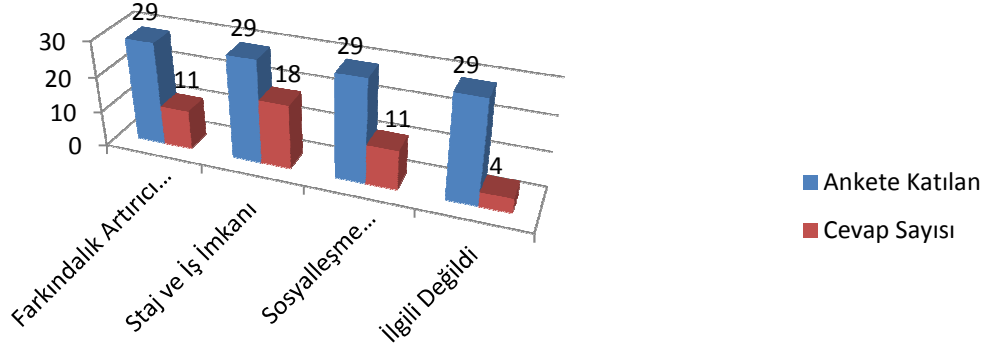
Program kapsamında dezavantajlı grupların (kadınlar, işsiz gençler, engelliler) toplum yaşamının bir parçası olabilmesi için yapılan çalışmalar hakkında ankete katılanların %38’i olumlu düşünmekte olup proje kapsamında gerçekleştirilen seminer, gezi, kurs ve hasat panayırı gibi aktivitelerin kursiyerlerin ve projeden yararlanan bireylerin sosyalleşmesine olumlu katkı sağladığını ifade etmişlerdir. Katılımcıların (29 kişi), %62’si proje kapsamındaki kurslar sayesinde kursiyerlerin mesleki beceri kazandıklarını, bu becerilerini uygulayabilecekleri staj ve/veya iş imkânına kavuştuklarını ifade etmiştir.

⁷ Kadın, Erkek, Genç ve Yetişkin Dahil.

⁸ 15-29 Yaş; Kadın ve Erkek

⁹ 30 Yaş ve Üzeri.

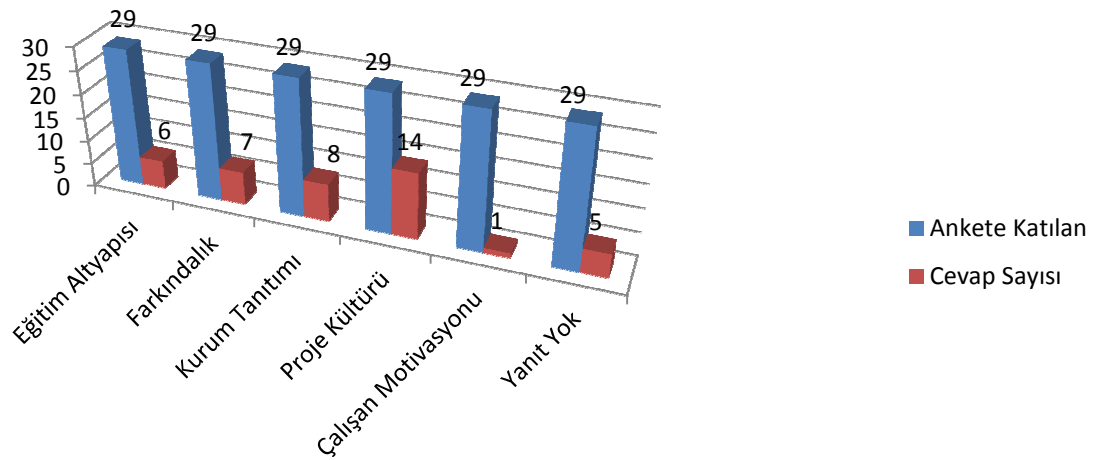
Grafik 12: Dezavantajlı Grupların Toplum Yaşamına Katılımları

3.4.4.5 Projelerin yararlanıcı kurum üzerindeki etkileri

Ankete katılanlara yöneltilen diğer bir soru projelerin yararlanıcı kurum üzerindeki sonuç ve etkileri olmuştur. Alınan cevaplara göre katılımcıların %48'i (14 kişi) projenin kurumlarının proje hazırlama ve yürütme kapasitesini artırdığını ifade etmiştir. Katılımcılar proje hazırlama konusunda özgüvenlerinin arttığını, farklı projeler hazırlayıp hayata geçirdiklerini ve benzer projeler hazırlama konusunda çalışmalar yürüttüklerini ifade etmişlerdir. Diğer yandan katılımcıların %28'i (8 kişi) projelerin kurumun tanıtımına ve prestijine olumlu katkı sağladığını düşünmektedir.

Grafik 12: Projelerin Yararlanıcı Kurum Üzerindeki Olumlu Etkileri

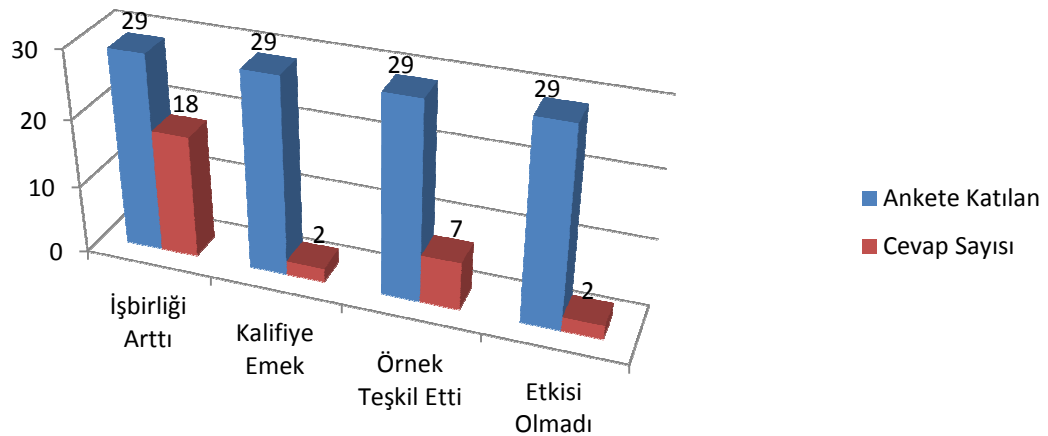
Projelerin kurumların benzer eğitimleri düzenleyebilme kapasitesini artırdığını ve hizmet sunulan hedef kitlelerde bu konuda farkındalık oluşturulduğunu düşünenlerin oranı ise yaklaşık % 20-25 arasındadır.

Projenin kurumunuz üzerinde herhangi bir olumsuz etkisi oldu mu sorusunda cevap veren 22 kişiden 20 tanesi herhangi bir olumsuz etkisi olmadığını ifade ederken 2 kişi geç yapılan ödemeler nedeni ile yüklenici ve tedarikçilerle sorunlar yaşandığını ifade etmiştir.

3.4.4.6 Projelerin diğer kurumlar üzerindeki etkileri

Projenin diğer kurumlar üzerinde herhangi bir olumlu etkisi oldu mu sorusuna katılımcıların %62'si (18 kişi) diğer kurumlarla işbirliğinin arttığını ifade etmiştir. Katılımcıların %24'ü (7 kişi) projenin örnek teşkil ettiğini ve diğer kurumların benzer projeler uygulamak istediklerini ifade etmiştir. 2 katılımcı proje kapsamında eğitim alan kursiyerlerin "kalifiye işgücünü" artırarak işverenlere olumlu katkı sağladığını ifade etmiştir.

Grafik 13: Projelerin Diğer Kurumlar Üzerindeki Olumlu Etkileri

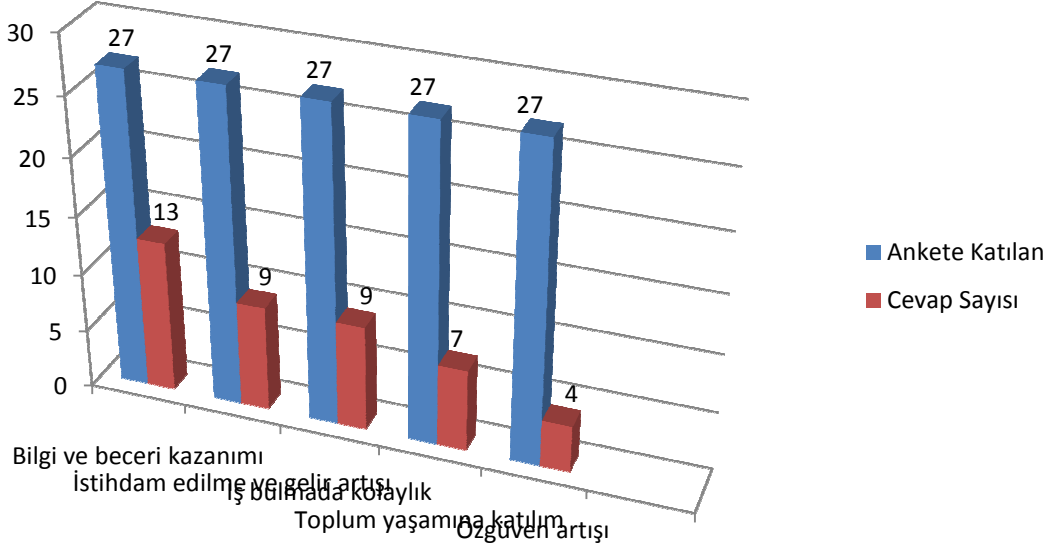
Cevaplar detaylı incelendiğinde proje geliştirme, eğitim ekipman ve araçlarını paylaşma, proje çıktısı doküman ve bilgi notlarını paylaşma, yeni kurslar açma konularında işbirliğine gidildiği görülmektedir. 2 katılımcı projenin diğer kurumlar üzerinde herhangi bir olumlu etkisi olmadığını ifade etmiştir. Olumsuz herhangi bir etki olup olmadığı sorusuna alınan 23 yanıtta 22'si "hayır olmadı" cevabını verirken 1 katılımcı özel pastane işletmecilerinin proje kapsamında açılan imalathaneden rahatsız olduklarını ifade etmiştir.

3.4.4.7 Projelerin kursiyerler üzerindeki etkileri

Yararlanıcı kurum temsilcilerine kursiyerlerin ve projeden doğrudan faydalanan kişilerin projeye dâhil olmuş olmalarının ne gibi olumlu etkileri olduğunu açıklamaları istenmiştir. Alınan cevaplara göre katılımcıların %48'i (13 kişi) proje sonucu kursiyerlerin kurs konusu

alanlarda bilgi ve beceri edindiklerini, %33'ü kursiyerlerin iş bulma konusunda daha iyi bir konumda olduklarını ve iş sahibi olduklarını (gelir artışı sağladıklarını), %26'sı ise kursiyerlerin sosyalleşmesi ve toplum yaşamına katılmasına projelerin olumlu katkısı olduğunu ifade etmiştir.

Grafik 14: Projelerin Kursiyerler Üzerindeki Olumlu Etkileri

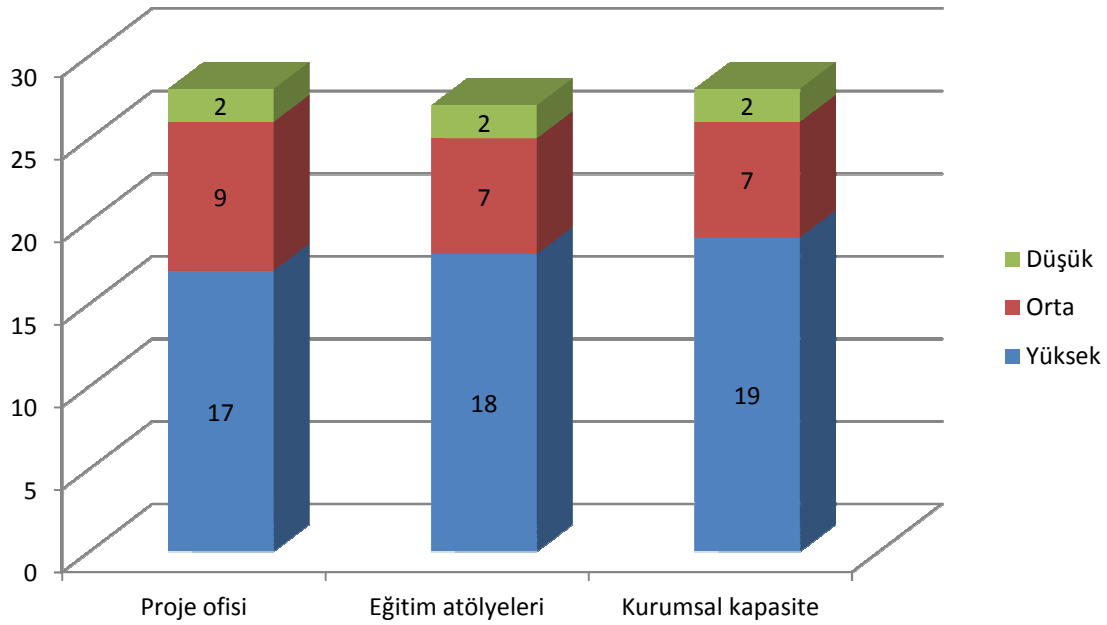
Katılımcılara projenin kursiyerler üzerinde herhangi bir olumsuz etki doğurup doğurmadığı sorulmuştur. Alınan yanıtlara göre katılımcıların (21 kişi) 2 tanesi dışında tamamı herhangi bir olumsuz etki olmadığını belirtmişlerdir. Bir katılımcı kurs sonrası iş başı yapılamamasının hayal kırıklığı yarattığını belirtirken diğer bir katılımcı proje süreci boyunca gerek eğiticilere, gerekse kursiyerlere ödenen ücretin sürekliliği konusunda bir beklenti oluştuğunu, ücretin kesilmesinin ürün kalitesini ve sürdürülebilirliği olumsuz etkilediğini ifade etmiştir.

3.4.5 Sürdürülebilirlik

Proje sonucu ortaya çıkan sonuç ve etkilerin sürdürülebilirliği konusunda veri toplamak ve yararlanıcıların algısını ortaya koymak amacıyla sorular yöneltmiştir.

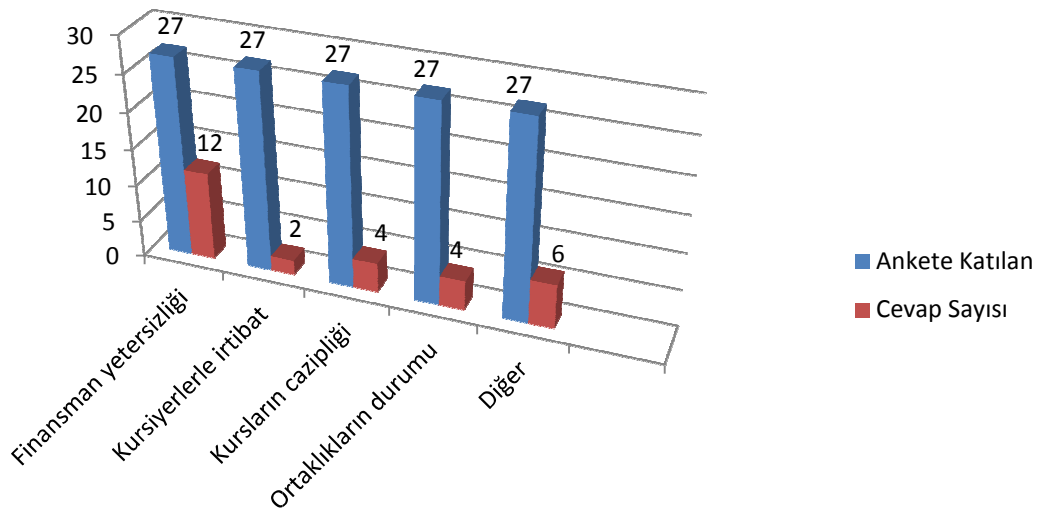
Proje sonuç ve etkilerinin sürdürülebilirliği 3 boyutta sorgulanmaya çalışılmıştır: proje ofislerinin durumu, eğitim ekipmanları ve eğitim atölyelerinin durumu, kurumsal kapasite. Ankete katılanların (28 kişi) yaklaşık %60'ı var olan veya proje kapsamında oluşturulan ofislerin korunma ve benzer projelerin hazırlanması amacı ile kullanılma durumunu "Yüksek" olarak değerlendirmişlerdir. %40'ı ise orta ve düşük olarak değerlendirmiştir. Eğitim ekipmanları ve eğitim atölyesi ile ilgili olarak geçerli yanıt verenlerin (27 kişi) %66'sı korunma ve benzer projelerin hazırlanması amacı ile kullanılma durumunu "Yüksek" olarak değerlendirmişlerdir. Yine katılımcıların yaklaşık %68'i kurum bünyesinde var olan veya proje ile oluşturulan proje hazırlama ve yürütme kapasitesinin "yüksek" düzeyde korunduğunu ifade etmişlerdir.

Grafik 15: Projelerin Sürdürülebilirliği

Yararlanıcılardan projelerin sürdürülebilirliğini olumlu veya olumsuz etkileyen faktörler hakkında görüşlerini açıklamaları istenmiştir. Soruya geçerli yanıt verenlerin (27 kişi), %44'ü finansman koşullarındaki yetersizlikten dolayı projelerin sürdürülemediğini ifade etmişlerdir. Katılımcıların yaklaşık %15'i ortaklıkların başarılı olmamasının (iştirakçi ve ortakların yeterince destek olmamasını) ve kursların yeterince cazip olmamasının (ulaşım sorunları, harçlık ödenmemesi gibi) sürdürülebilirliği olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir.

Grafik 16: Sürdürülebilirliği etkileyen faktörler

Bir katılımcı, kursiyerlere ve eğitimcilere proje kapsamında harçlık ödenmesinin proje alanı köylerdeki kadınlarda bu yönde bir beklenti oluşturduğunu bu durumda ürün kalitesini

düşürdüğünü ve pazarlama çabalarına gölge düşürdüğünü ifade etmiştir. Benzer husus diğer bir katılımcı tarafından da dile getirilmiştir. Engellilere 2022 sayılı kanun kapsamında (Md. 2/a,b) yapılan ödemelerin istihdam edilebilmelerine yönelik çalışmaları olumsuz etkilediğini ifade etmiştir. Diğer başlığı altında öne çıkan diğer önemli hususlar; genel ücret seviyesinin düşük olması, eğitimcilerin yetersizliği, proje kapsamındaki staj faaliyetinin yapılamamasıdır.

3.5 Program Hedef Kitlesi Anket Sonuçları

Programın hedef kitlesinde yer alan kişilerin duygu ve düşünceleri, istihdam edilme durumları, proje ile ilgili genel memnuniyet düzeyleri ve beklentileri, programın sonuç ve etkilerine yönelik değerlendirme yapabilmek için en temel girdileri oluşturmaktadır. Bu doğrultuda 95 kişiye anket (Ek-2) uygulanmıştır. Program hedef kitlesinde yer alan engelli temsil oranı %19, genç temsil oranı %12, kadın temsil oranı %7,4'tür.

Tablo 5: Temel göstergelere göre ankete katılım oranları

Performans Göstergeleri	Birim	Gerçekleşen	Hedeflenen	Gerçekleşme Yüzdesi (%)	Ankete Katılım	Temsil Oranı
Eğitilen Engelli Sayısı ¹⁰	175	169	96	33	33	%19
Eğitilen Genç Sayısı ¹¹	220	208	95	26	26	% 12
Eğitilen Kadın Sayısı ¹²	256	362	80	19	19	%7,4
Toplam	651			78 ¹³	78 ¹⁴	%12

3.5.1. Temel Bilgiler

Ankete katılan 95 kişinin 52'si Erkek, 43'ü Kadın'dır. Ankete katılanların yaş ortalaması 31,6'dır. Erkeklerin yaş ortalaması kadınlarınkinden daha düşüktür. Yaş gruplarına göre incelendiğinde ankete geçerli yanıt veren katılımcıların %49,4'ü (43 kişi) genç olarak tanımlanan 15-29 yaş aralığında bulunmaktadır. Toplam da ise katılımcıların %87'si genç ve orta yaş (30-44) aralığında bulunmaktadır.

Tablo 6: Ankete katılanların cinsiyete ve yaş gruplarına göre dağılımı

			Yaş grubu					Toplam
			Çocuk	Genç	Orta Yaş	Yaşlı	60 ve Üzeri	
Cinsiyet	E	Kişi	1	24	20	3	0	48
		% Cinsiyet	2,1%	50,0%	41,7%	6,2%	0,0%	100,0%
	K	Kişi	0	19	13	5	2	39
		% Cinsiyet	0,0%	48,7%	33,3%	12,8%	5,1%	100,0%
Toplam	Kişi		1	43	33	8	2	87
	% Cinsiyet		1,1%	49,4%	37,9%	9,2%	2,3%	100,0%

¹⁰ Kadın, Erkek, Genç ve Yetişkin Dâhil.

¹¹ 15-29 Yaş: Kadın ve Erkek

¹² 30 Yaş ve Üzeri.

¹³ Tabloda gösterilmeyen 30 yaş ve üzeri 18 Erkek'te ankete katılım sağlamıştır.

¹⁴ Tabloda gösterilmeyen 30 yaş ve üzeri 18 Erkek'te ankete katılım sağlamıştır.

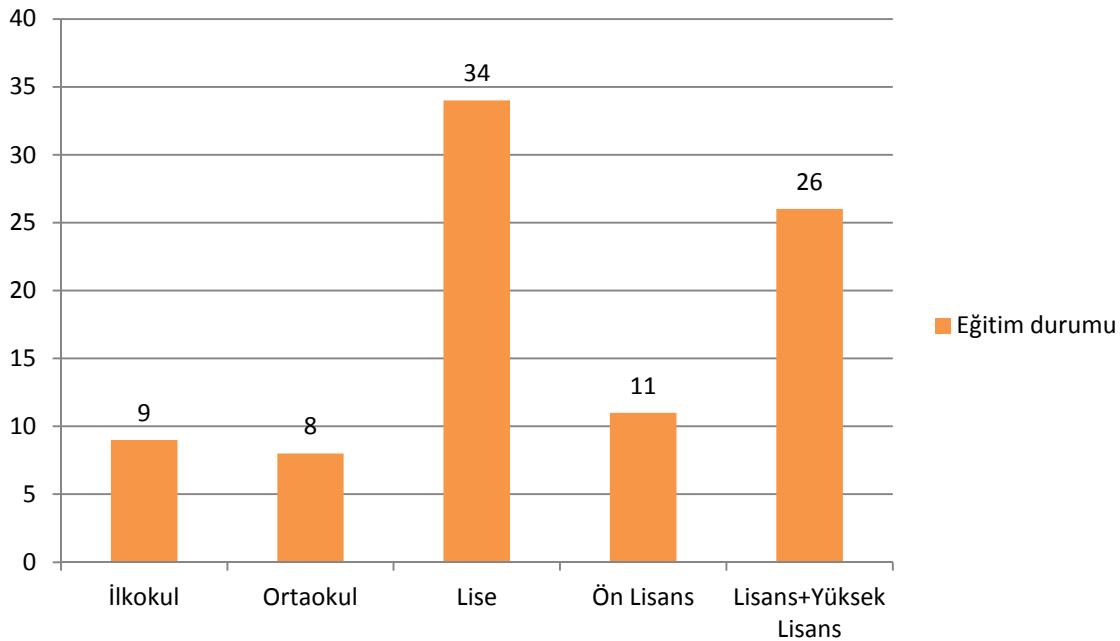
Eğitim durumuna göre incelediğimizde ankete geçerli yanıt veren katılımcıların %36,8'si (34 kişi) lise; %29,5'i ise lisans ve yüksek lisans (3 kişi) mezunudur.

Tablo 7. Ankete katılanların eğitim durumuna göre dağılımı

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif
İlkokul	9	9,5	10,2	10,2
Ortaokul	8	8,4	9,1	19,3
Lise	34	35,8	38,6	58,0
Ön Lisans	11	11,6	12,5	70,5
Lisans	23	24,2	26,1	96,6
Yüksek Lisans	3	3,2	3,4	100,0
Toplam	88	92,6	100,0	
Geçersiz	7	7,4		
Toplam	95	100,0		

Grafiksel gösteriminde de görüldüğü gibi ilkökul, ortaokul ve ön lisans ve yüksek lisans mezunlarının toplam sayısı lise mezunlarının sayısından daha düşüktür.

Grafik 17: Ankete katılanların eğitim durumu

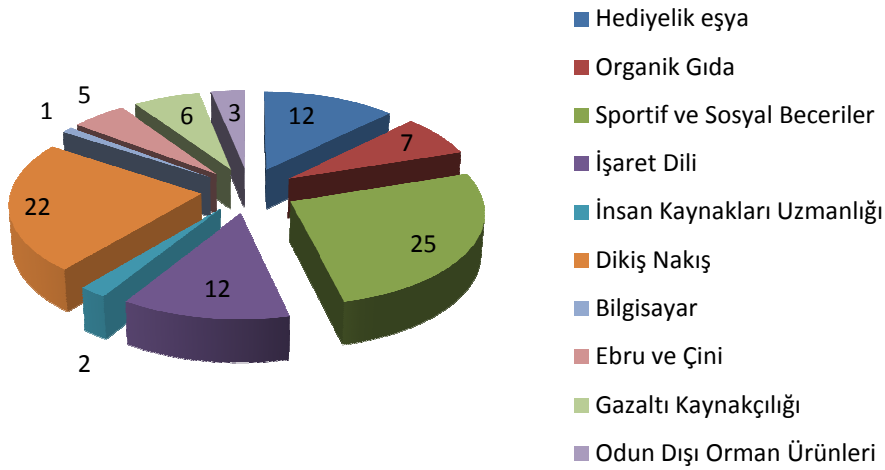
Ankete katılanların %35'i (33 kişi) engelli bireylerdir. Ankete katılan engelli bireylerin yaklaşık ¼'ü (8 kişi) kadındır. Ankete katılanların engellilerin büyük kısmını (25 kişi) “sosyal ve sportif amaçlı” kurslara katılan görme engelliler oluşturmaktadır. 7 tanesi ortopedik engelli ve 1 tanesi parapleji hastasıdır.

Tablo 8. Ankete katılanların engel durumu ve cinsiyete göre dağılımı

			Engel durumu				Total
			Görme Engelli	Ortopedik	Parapleji	Yok	
Cinsiyet	E	Kişi	19	5	1	27	52
		% Cinsiyet	36,5%	9,6%	1,9%	51,9%	100,0%
	K	Kişi	6	2	0	35	43
		% Cinsiyet	14,0%	4,7%	0,0%	81,4%	100,0%
Toplam	Kişi		7	7	1	62	95
	% Cinsiyet			7,4%	1,1%	65,3%	100,0%

Ankete 10 farklı kurstan kursiyer katılım sağlamıştır. 29 proje kapsamında ana hatlarıyla 15 farklı kurs düzenlenmiştir. Ankete dış ticaret, girişimcilik ve yöresel ürünler konuları dışında tüm kurslardan katılımcı olduğu görülmektedir.

Grafik 18: Ankete cevap verenlerin katıldığı kurslar

Ankete katılanların cinsiyet dağılımına bakıldığında kadınların organik gıda, ebru-çini ve insan kaynakları uzmanlığı kurslarında, erkeklerin ise odun dışı orman ürünleri, gazaltı kaynakçılığı ve engellilere yönelik sportif amaçlı kursta çoğunlukta olduğu görülmektedir.

Tablo 9. Ankete katılanların engel durumu ve cinsiyete göre dağılımı

			Cinsiyet		Total
			E	K	
Kurs konusu	Odun Dışı Orman Ürünleri	Kişi	9	3	12
		% Kurs konusu	75%	25%	100%
	Organik Gıda	Kişi	0	7	7
		% Kurs konusu	0%	100%	100%
	Ebru ve Çini	Kişi	19	6	25
		% Kurs konusu	20,0%	80%	100%
	Gazaltı Kaynakçılığı	Kişi	6	0	6
		% Kurs konusu	100,0%	0%	100%
	Hediyelik eşya	Kişi	8	4	12
		% Kurs konusu	66,7%	33,3%	100%
	İnsan Kaynakları Uzmanlığı	Kişi	9	13	22
		% Kurs konusu	40,9%	59,1%	100%
	Sportif ve Sosyal Beceriler	Kişi	19	6	25
		% Kurs konusu	76,0%	24%	100,0%
	Toplam	Kişi	52	43	95
		%Kurs konusu	54,7%	45,3%	100,0%

3.5.2. Ankete katılan bireylerin sosyo-ekonomik durumları

Kursiyerlerin sosyo-ekonomik durumlarını ortaya koymak için herhangi bir sosyal yardım alıp almadıkları, SGK kayıtlarının olup olmadığı, hane halkı gelir düzeyleri, istihdam durumları gibi temel sorular yöneltilmiştir.

Tablo 10. Sosyal yardım alma durumu

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif
Geçerli E	8	8,4	10,3	10,3
Geçerli H	70	73,7	89,7	100,0
Toplam	78	82,1	100,0	
Geçersiz	17	17,9		
Toplam	95	100,0		

Ankete katılan kursiyerlerin gelir durumları incelendiğinde %41,3'nün 851-1700 TL arasında hanehalkı gelirine sahip olduğu görülmektedir. Sosyal yardım aldığını beyan eden 8 kişiden 4 tanesinin hane halkı geliri 1700 TL'nin altında iken sosyal yardım alan 4 kişi gelir sorusuna yanıt vermemiştir.

Tablo 11. Hanehalkı gelir büyüklüğü

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif
Geçerli	850 TL ve Altı	12	12,6	15,0
	851-1700 TL	33	34,7	56,3
	1701-2500 TL	14	14,7	73,8
	2500+	21	22,1	100,0
	Total	80	84,2	100,0
Geçersiz	15	15,8		
Toplam	95	100,0		

Kursiyerlerin sigortalılık durumuna bakıldığında geçerli yanıt verenlerin yaklaşık %21'inin (18 kişi) sigorta kaydı olmadığı görülmektedir. Engellilerde %24 olan SGK kaydı bulunmama durumu sağlıklı kursiyerlerdeki orandan 10 puan daha yüksektir.

Tablo 12. Sosyal güvenlik kurumu (SGK) kayıt durumu

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif
Geçerli E	67	70,5	78,8	78,8
H	18	18,9	21,2	100,0
Toplam	85	89,5	100,0	
Geçersiz	10	10,5		
Toplam		100,0		

3.5.3. Kurs öncesi durum, beklentiler, sonuç ve etkiler

Bu kısımda kursiyerlerin dahil oldukları eğitimlerden beklentileri, kurs sonucunda sosyal ve ekonomik olarak kazanımları ve memnuniyet düzeyleri ölçülmeye çalışılmıştır.

Kursiyerlerin %75,6'sı proje kapsamında ilk defa eğitim almıştır. Katılımcıların %24,4 ise daha önce benzer bir eğitim aldıklarını ifade etmiştir.

Tablo 12. Daha önce benzer kursa katılım durumu

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif
Geçerli E	21	22,1	24,4	24,4
H	65	68,4	75,6	100,0
Toplam	86	90,5	100,0	
Geçersiz	9	9,5		
Toplam		100,0		

Kadınların daha önce benzer kursa katılım oranı 10 puan daha yüksektir. Anketlere geçerli yanıt veren 26 engelli bireyin sadece 4 tanesi (%15) daha önce benzer bir eğitime veya faaliyet katıldığını ifade etmiştir.

Tablo 13. Daha önce benzer kursa katılım durumu (Cinsiyete göre)

			Daha önce katıldı mı?		Toplam
			Evett	Hayır	
Cinsiyet	E	Kişı	9	37	46
		%Cinsiyet	19,6%	80,4%	100,0%
	K	Kişı	12	28	40
		% Cinsiyet	30,0%	70,0%	100,0%
Toplam	Kişı		21	65	86
	% Cinsiyet		24,4%	75,6%	100,0%

Daha önce benzer bir eğitim alma durumu ile hane halkı gelir düzeyi arasındaki ilişkiye bakıldığında 850 TL ve altında gelir düzeyine sahip kursiyerlerin %45 daha önce benzer kurs aldığını ifade ederken bu oran gelir düzeyi arttıkça %15'e kadar düşmektedir. Ancak ilginç şekilde 2500 TL ve üzeri hane halkı gelirine sahip kursiyerlerin %30'u daha önce benzer bir kursa katıldığını ifade etmiştir.

Tablo 14. Daha önce benzer kursa katılım durumu (Hane halkı gelir durumuna göre)

			Daha önce katıldı mı ?		Toplam
			Evet	Hayır	
Hane halkı gelir	850 TL ve Altı	Kişi	5	6	11
		% Hane halkı gelir	45,5%	54,5%	100,0%
	851-1700 TL	Kişi	6	24	30
		% Hane halkı gelir	20,0%	80,0%	100,0%
	1701-2500 TL	Kişi	2	11	13
		% Hane halkı gelir	15,4%	84,6%	100,0%
	2500+	Kişi	6	14	20
		% Hane halkı gelir	30,0%	70,0%	100,0%
	Toplam	Kişi	19	55	74
		% Hane halkı gelir	25,7%	74,3%	100,0%

Kursa katılım beklentileri sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde geçerli yanıt verenlerin yaklaşık %35'inin bir meslek sahibi olarak iş bulma beklentisi ile kursa katıldığını görülmektedir. İş bulmayı sosyal gelişim (%21) ve kişisel gelişim (%18) izlemektedir.

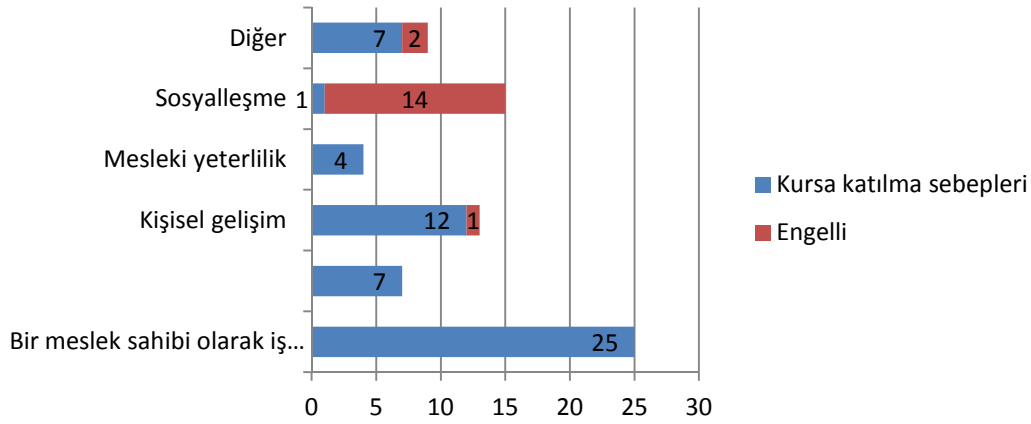
Tablo 15. Kurstan beklentiler

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif
Geçerli	Bir meslek sahibi olarak iş bulmak	25	26,3	34,7
	Eşinin isteği üzerine veya görevlendirme	7	7,4	44,4
	Kişisel gelişim	12	12,6	61,1
	Mesleki yeterlilik	4	4,2	66,7
	Sosyalleşme	15	15,8	87,5
	Diğer	9	9,5	100,0
	Total	72	75,8	100,0
Geçersiz	23	24,2		
Toplam	95	100,0		

Grafiksel olarak da ortaya konulduğunda iş bulmanın kursa katılan bireyler için temel öncelik olduğu görülmektedir. Diğer yandan engelli bireylerin temel beklentisinin sosyalleşme olduğu görülmektedir.¹⁵

¹⁵ İstihdam odaklı projelere engelli bireylerin katılımı veya engelli bireylere yönelik istihdam odaklı projelerde şüphesiz sosyalleşme dışında beklentilerin varlığından bahsetmek mümkündür.

Grafik 19. Kurstan beklentiler

Diğer seçeneği altında boş zamanları değerlendirmek, çevre bilinci ve doğa sevgisi, insanlara yardımcı olmak ve kendi işini kurmak gibi beklentilerle kursa katılım sağlandığı beyan edilmiştir.

Kursa katılım sonrası herhangi bir mesleki beceri elde ettiniz mi sorusuna geçerli yanıt verenlerin %52,9'u evet yanıtı verirken %19'u hayır yanıtı vermiştir. Kısmen yanıtı verenlerin oranı ise yaklaşık %28'dir.

Tablo 16. Yeni mesleki beceri edinme durumu

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif
E	36	37,9	52,9	52,9
H	13	13,7	19,1	72,1
K	19	20,0	27,9	100,0
Toplam	68	71,6	100,0	
Geçersiz	27	28,4		
Toplam	95	100,0		

Çalışma hayatı hakkında yöneltilen soruya ise geçerli yanıt verenlerin %55'i evet yanıtını vermiştir. Katılımcıların ¼'ü bu soruya hayır yanıtını vermiştir. Yanıt vermeyenlerin (25 kişi) büyük çoğunluğu görme engellidir. Görme engellilerin yer aldığı projenin amacı sportif ve sosyal amaçlı olduğu için herhangi bir mesleki beceri kazanımı hedeflenmemiştir.

Tablo 17. Çalışma hayatı hakkında bilgi durumu

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif
E	33	34,7	55,0	55,0
H	15	15,8	25,0	80,0
K	12	12,6	20,0	100,0
Toplam	60	63,2	100,0	
Geçersiz	35	36,8		
Toplam		100,0		

Ankete katılanlara yöneltilen temel bir soru da istihdam durumları ile ilgili olmuştur.

Tablo 18. Yeni bir mesleki beceri edinme ve işsizlik

			İşsizim		Toplam
			E	H	
Yeni bir mesleki beceri edindi mi	E	Kişi	15	20	35
		% Yeni bir mesleki beceri edindi mi	42,9%	57,1%	100,0%
	H	Kişi	8	5	13
		%Yeni bir mesleki Beceri edindi mi	61,5%	38,5%	100,0%
	K	Kişi	5	13	18
		% Yeni bir mesleki beceri edindi mi	27,8%	72,2%	100,0%
Toplam	Kişi	28	38	66	
	% Yeni bir mesleki beceri edindi mi	42,4%	57,6%	100,0%	

Soruya geçerli yanıt veren 66 kişinin %42'si işsiz olduğunu ifade etmiştir. Kurs sonucu yeni bir mesleki beceri edindim diyenlerde bu oran %42,9 iken mesleki beceri edinmedim diyenlerde bu oran %61,5'e çıkmaktadır. Kısmen yanıtı verenlerde bu oran %27,8'e düşmektedir. Bu durum odun dışı orman ürünleri kursunda eğitici olarak eğitim alan ve halihazırda işi olan (aynı zamanda beceri kazanımını kısmen olarak değerlendiren) bireylerden kaynaklanmaktadır. Onlar dikkate alınmadığında bu oran %55'e çıkmaktadır.

Benzer şekilde çalışma hayatı hakkında bilgi düzeyinin arttığını ifade eden kursiyerler arasında işsizim diyenlerin oranı %28 iken bu oran hayır cevabı verenlerde %48'e yükselmektedir.

Tablo 19. Çalışma hayatı hakkında bilgi durumu ve işsizlik

			İşsizim		Toplam
			E	H	
Çalışma hayatı bilgi	E	Kişi	9	23	32
		% Çalışma hayatı bilgi	28,1%	71,9%	100,0%
	H	Kişi	7	8	15
		% Çalışma hayatı bilgi	46,7%	53,3%	100,0%
	K	Kişi	6	6	12
		% Çalışma hayatı bilgi	50,0%	50,0%	100,0%
Toplam	Kişi	22	37	59	
	% Çalışma hayatı bilgi	37,3%	62,7%	100,0%	

Telefon yolu ile ve yüz yüze görüşülen kursiyerler eğitimler sonucu para kazanmanın, sipariş alıp üretmenin ve satmanın, piyasa koşullarının ne demek olduğu konusunda fikir sahibi olduklarını ifade etmektedirler. Başlangıçta hobi ve evden çıkma ihtiyacı ile başlanan kursların daha sonra çalışma ve gelir elde etme gibi düşünceleri de kazandırdığı ifade beyan edilmiştir.

İş bulamama nedenleri incelendiğinde yerel istihdam olanaklarının sınırlı olması (12 cevap) en çok belirtilen neden olmuştur. Mesleki becerilerin yeterli olmaması (3 cevap), kadınlara

yönelik istihdam fırsatlarının sınırlı olması (3 cevap), engellilerin ulaşılabilirliğinin (3 cevap) ve istihdam olanaklarının sınırlı olması (5 cevap) gibi sorunlara dikkat çekilmiştir.

Kursun sosyal anlamda sonuç ve etkileri ile ilgili olarak katılımcıların % 85'i eğitimler ve etkinlikler sonucu "sosyalleştiklerini" ve iletişimlerinin arttığını ifade etmektedir. Genel olarak sportif ve sosyal beceri kazandırmayı amaçlayan projelerin hedef kitlesi olan engellilerde bu oran %100'e yükselmektedir. Telefon yolu ile ve yüz yüze görüşülen kursiyerler eğitimler sayesinde evden çıktıklarını, farklı arkadaşlar edindiklerini, motive olduklarını beyan etmişlerdir.

Tablo 20. Kursların sosyalleşmeye olumlu etkisi

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif
E	77	81,1	84,6	84,6
Geçerli K	14	14,7	15,4	100,0
Toplam	91	95,8	100,0	
Geçersiz	4	4,2		
Toplam	95	100,0		

Kursiyerlerin proje ve katıldıkları eğitimle ilgili genel memnuniyet düzeylerini ölçmek amacı ile 1-10 arasında puanlama yapmaları istenmiştir. Anket sonuçlarına göre geçerli yanıt verenlerin %73'ü kurslardan yüksek düzeyde (8-10) memnun kaldıklarını beyan etmişlerdir. Kursiyerlerin %6'sının memnuniyet düzeyi düşükken (1-3), %20'si "orta" olarak değerlendirmiştir.

Tablo 21. Genel memnuniyet düzeyi

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif
Düşük (1-3)	6	6,3	6,4	6,4
Orta (4-7)	19	20,0	20,2	26,6
Geçerli Yüksek (8-10)	69	72,6	73,4	100,0
Toplam	94	98,9	100,0	
Geçersiz	1	1,1		
Toplam	95	100,0		

Kursiyerlerin beklentileri ile kurs sonucu genel memnuniyet düzeylerini birlikte ele aldığımızda görevlendirme veya eşinin isteği üzerine katılım sağlayanlar içerisinde memnuniyet düzeyi yüksek olanların (%43) payının iş sahibi olma (%72), kişisel gelişim (%73) ve sosyalleşme (%100) gibi beklentilerle katılanlara göre en az 30 puan düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 22. Beklentiler ve genel memnuniyet düzeyi

			Genel memnuniyet düzeyi			Total
			Düşük (1-3)	Orta (4-7)	Yüksek (8-10)	
Beklenti	Bir meslek sahibi olarak iş bulmak	Kişi	3	4	18	25
		% Beklenti	12,0%	16,0%	72,0%	100,0%
	Eşinin isteği üzerine veya görevlendirme ile	Kişi	0	4	3	7
		% Beklenti	0,0%	57,1%	42,9%	100,0%
	Kişisel gelişim	Kişi	1	2	8	11
		% Beklenti	9,1%	18,2%	72,7%	100,0%
	Mesleki yeterlilik	Kişi	0	1	3	4
		% Beklenti	0,0%	25,0%	75,0%	100,0%
	Sosyalleşme	Kişi	0	0	15	15
		% Beklenti	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
Diğer		Kişi	1	3	5	9
		% Beklenti	11,1%	33,3%	55,6%	100,0%
Toplam		Kişi	5	14	52	71
		% Beklenti	7,0%	19,7%	73,2%	100,0%

Kurs sonucu iş bulamayan bireyler arasında kurstan yüksek düzeyde memnun olanların oranı %52'dir. Bu oran iş sahibi olanlar için 22 puan daha yüksektir.

Tablo 23. Genel memnuniyet düzeyi ve istihdam durumu

			Genel memnuniyet düzeyi			Total
			Düşük (1-3)	Orta (4-7)	Yüksek (8-10)	
İşsizim	E	Kişi	5	9	15	29
		% İşsizim	17,2%	31,0%	51,7%	100,0%
H		Kişi	1	9	28	38
		% İşsizim	2,6%	23,7%	73,7%	100,0%
Toplam		Kişi	6	18	43	67
		% İşsizim	9,0%	26,9%	64,2%	100,0%

Genel memnuniyet düzeyini yüksek olarak beyan eden bireylerin %75'i gelecekte umutludur.

Tablo 24. Genel memnuniyet düzeyi ve gelecekte beklenen

			Gelecek beklenti			Total
			E	H	K	
Genel memnuniyet düzeyi	Düşük (1-3)	Kişi	0	1	4	5
		% Genel memnuniyet düzeyi	0,0%	20,0%	80,0%	100,0%
	Orta (4-7)	Kişi	3	4	9	16
		% Genel memnuniyet düzeyi	18,8%	25,0%	56,2%	100,0%
	Yüksek (8-10)	Kişi	46	4	11	61
		% Genel memnuniyet düzeyi	75,4%	6,6%	18,0%	100,0%
Toplam		Kişi	49	9	24	82
		% Genel memnuniyet düzeyi	59,8%	11,0%	29,3%	100,0%

Ankete katılan kursiyerlere proje ve eğitimler sonucu beklenmeyen herhangi bir olumlu veya olumsuz etki olup olmadığı açık uçlu olarak sorulmuştur. Alınan cevaplara göre özgüven artışı, bakış açısının genişlemesi, hobi ve sosyalleşme dışında gelir elde edilmesi, iş imkanlarının artması ankete katılan bireyler için beklenmeyen etkilerdir.

Ankete katılan bireylere proje ve eğitimlerle ilgili olumsuz herhangi bir değerlendirmeleri olup olmadığı da sorulmuştur. Bu soruya verilen yanıtlara göre eğitim süresinin kısa oluşu, proje sonrasında iş imkânı olmaması, iş bulunamaması, eğitim konularının yetersizliği, teori ağırlıklı olması, staj gibi uygulamaların yetersizliği veya uygulamada hayata geçirilememesi, eğiticilerin akademik dil kullanması, eğitimlerin geç saatlerde olmasının kadın kursiyerler için sorun olması, proje ortaklarının yeterince sahiplenme göstermemesi gibi olumsuzluklar proje ve eğitimlerle ilgili kursiyerlerin memnuniyet düzeyini olumsuz etkilemiştir.

3.6 İzleme ve Değerlendirme birimi Uzmanları ile Yapılan Mülakat Sonuçları

İzleme uzmanları yararlanıcı kurum ile sözleşmenin imzalanmasından başlayarak proje sonrası denetim ve değerlendirme çalışmaları da dahil olmak üzere projeyi teknik ve mali anlamda takip eden Ajans çalışanlarıdır. Proje uygulama süresi boyunca başlangıç toplantısı, uygulama eğitimleri, ilk izleme ve düzenli izlemeler aracılığı ile yararlanıcı kurumlar ve proje nihai hedef kitlesi ile etkileşim ve iletişim halinde bulunmaktadır. Bu nedenle izleme uzmanlarının program ve proje uygulama süreçleri ile sonuç-etkiler konusundaki görüş ve önerileri oldukça önemli görülmektedir. Bu kısımda Ajans izleme ve değerlendirme biriminde görev yapan 7 izleme uzmanı ile birebir görüşmeler yapılarak proje hakkındaki tespit, görüş ve önerileri alınmıştır. Yapılan görüşmeler sırasında kayıt edilen açıklamalar daha sonra temize çekilmiş ve açıklamaların niteliğine göre sonuç ve etkiler, sorun ve tespitler, öneriler olmak üzere gruplandırılmıştır. Gruplandırma yapılırken özel isim ve mekân adları çıkarılmıştır. İfadeler kayıt ediliş biçimine en uygun şekilde özetlenmiştir. Bu nedenle italik olarak sunulmaktadır.

3.6.1 Sonuç ve etkiler

- *Engellilere yönelik proje kapsamında rehabilitasyon merkezlerinin bir araya getirilmesinin ve proje kapsamında düzenlenen kurs ve etkinliklerin sosyal anlamda olumlu katkıları olmuştur.*
- *TSO'nun hizmet sunma potansiyeli artırıldı. Sivil toplum kuruluşu olarak kapasitesi ve hedef kitlesi arasındaki farkındalığı artırıldı*
- *... gibi küçük bir yerde proje yapılabileceği görüldü. Kurumların özgüveni arttı. Yaklaşık 12-14 kadın köylerden minibüs yolu ile toplanarak eğitimlere katıldılar. Kadınlara sosyalleşmelerine yardımcı eğitimler verildi.*
- *Eğitim alanı oluşturulması benzer eğitimlerin verilebilmesini mümkün kılmıştır. Kadınlara somut olarak gelir elde edebilecekleri beceri kazandırılmıştır.*
- *Makine imalatında katma değer artışına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Başarılı bir proje olarak görülmektedir. Kurumun kapasitesi de teknik olarak (eğitici eğitimi ile) artırıldı.*

- Bu projede talep özel sektörden, iş adamlarından geldiği için etkili olmuştur. Proje kapsamında verilen eğitimler UMEM kapsamında verilebilecek ve hâlihazırda verilen kurslardır. Projenin önemli faydası Endüstri meslek lisesinin atölye imkânlarının geliştirilmiş olmasıdır.
- Proje ekibinin bulunması, derneğin sahiplenmesi projenin amacına ulaşmasını sağlamıştır.
- Farkındalık oluşturulmasına katkı sağladı. Engelli STK'ların kamu kurumları ile bir araya gelmesi sağlandı.

3.6.2 Sorun ve tespitler

- ... Merkezinin kurulmaması proje için bir başarısızlık olarak görülebilir. Bu durumun sebebi Yararlanıcı bünyesindeki birimler arası güç ilişkileri ve çıkar çatışmasıdır.
- Kaymakamlık sürdürülebilirliği ile ilgili proje sonrası herhangi bir çalışma yürütmediği için proje istenilen sonuç ve etkileri doğuramamıştır.
- Projenin terfi için bir araç olarak görülmesi sahiplenmeyi uygulama sürecinde azaltmaktadır.
- Proje ekibi öğretmenlerden oluşmakta olup yararlanıcı bünyesinde proje ile ilgili çalışan başka herhangi bir ekip bulunmamaktadır. Projenin sürdürülebilirliği ile ilgili çalışmalar öğretmenlerin bireysel çabaları ile devam ettirilmeye çalışılmaktadır.
- Atölyelerin kurulu olduğu köylerde üretimin standart olmaması, ürünlerin paraya dönüştürülememesi, bazı kamu kurumlarının "tanıtım" amacı ile herhangi bir karşılık ödmeden ürünleri alması neden ile üretim durma noktasındadır.
- Desteğin projenin bitimi ile birden kesilmesi projenin sürdürülebilirliğini olumsuz etkilemiştir.
- Bütçe revizyonu aşamasında yapılan değişiklikler projenin uygulanabilirliğini ortadan kaldırmıştır.
- Beldenin uzak olması uygulamayı güçleştirmiş proje ekibinin ve eğiticilerin görevlendirilmesinde güçlükler yaşanmasına neden olmuştur.
- Proje uygulayıcısı ve nihai yararlanıcılar arasında iletişim kopukluğu bulunmaktadır. Hedef kitle seçiminde hatalar bulunmaktadır. İhtiyaç analizi sağlıklı yapılmamıştır.
- Projenin sahiplenmemesi (projeyi yazan ve uygulayan kişi ve birimlerin farklı olması) önemli bir sorun oluşturdu. 20 kursiyer hedeflenmişken 8 kursiyer katılabildi. Kursiyerlere harçlık verilmemesi katılımı olumsuz etkiliyor.
- Özellikle yaz dönemlerinde bayanların kursa katılımları zor olmaktadır.
- Proje hedef kitlesinin "gerçek ihtiyaçları" düşünüldüğünde kursun katkısı sürdürülebilir olamamıştır. Fason olarak... imalatı yapan işletmelerin... Beldesini tercih etmeleri emek arzı dışında birçok farklı faktöre bağlıdır. Projede bu faktörlerin dikkate alınamaması sonucun istenildiği gibi olmamasın neden olmuştur.
- Ödemelerin zamanlaması mağduriyet yaratmıştır.

3.6.3 Öneriler

- Projenin tasarım aşamasında değerlendirme çalışmaları ile ilgili irtibat kişisi olabilecek kişiler belirlenmelidir. Köylerde muhtarlar olabilir... Köylülerin şirketleşme ve kooperatif kurma konusunda desteklenmeleri gerekmektedir.
- Prosedürler ve ödemeler konusunda kamu kurumlarına yaklaşımın değişmesi gerekmektedir. Güven ilişkisi kurulması gerekmektedir.

- Hizmet sunduğu kitle geniş olan TSO gibi sivil toplum kuruluşlarına ve meslek kuruluşlarına sağlanacak destekler sürdürülebilirlik açısından önemli görülmektedir
- Alternatif gelir imkânları yaratılması ile ilgili projelerde proje sonrası faaliyetlerin devam ettirilebilmesi için önlemler alınması gerekmektedir. Özel şirketlerden destek alınabileceği gibi kursiyerlerin de kurumsallaşması desteklenebilir.
- Projeleri süreleri şirketleşmeyi sağlayacak şekilde uzatılabilir ve Ajansın desteği ve yönlendirmesi daha uzun süre sağlanabilir.
- Eğitim kurumlarına yönelik başvurular İl Müdürlüğü statüsünden okullara indirilmelidir.
- ... Projeyi sahiplenmesi sağlanmalıdır. Sürdürülebilirliği sağlamak amacıyla proje sonrası tedbirler alınmalıdır.
- ... görevi olduğu için Ajansın bu tarz faaliyetleri desteklemesi gerekli değildir. Bölgede mesleki eğitim alanında faaliyet gösteren kurum ve kişilerle işbirliği yaparak mesleki eğitim ağının güçlendirilmesi yönünde (tamamlayıcı nitelikte) şemsiye projelerin uygulanması sağlanabilir.
- Atölyelerin mevcut fiziki koşulları düşünüldüğünde iyileştirme ve sosyal açıdan da kadınlar için "çekici" bir yer haline getirilmesi gerekmektedir. Atölyeyi sadece üretim alanı olarak değil kadınların sosyalleştiği birlikte vakit geçirdiği bir yer olarak da ele almak gerekmektedir.
- Özel sektörün gerçek bir ihtiyacına yönelik olması projenin sürdürülebilirliğini artırmıştır. Mesleki eğitim projelerinde özel sektörün dâhil edilmesi gerekmektedir.
- Staj gibi istihdam edilebilirlikte kritik olan faaliyetlerin revizyonda çıkarılmaması gerekmektedir.
- Maddi ve teknik olarak Ajans desteğinin proje bitimi ile birden kesilmemesi, proje sonrasında teknik veya mali açıdan desteklerin aşamalı olarak çekilmesinin gerektiği düşünülmektedir.
- İşkur ve Halkeğitim Merkezi gibi kurumlarla işbirliği yapılması gerekmektedir.
- Oğuzlar ve Dodurga gibi ilçeler nüfusu ve durağan sosyo-ekonomik ortamı nedeni ile "farklı" bir kalkınma anlayışı ile yaklaşılması gereken kırsal alanlardır.
- Başvuru sahibi kuruluşların kurumsal kapasitesi önemlidir.
- Eğitimlerin zamanlaması önemlidir. Kursiyerler meslek sahibi olacağına inanmalı.
- İŞKUR' un düzenlediği kurslar düşünüldüğünde Ajansın kurs düzenlemesine gerek bulunmamaktadır.
- Meslek liseleri ve ara eleman yetiştirilen teknik okulların makine-ekipman altyapısı bu gibi programlar yerine bölge ölçeğinde analiz edilmeli ve MEB fon ve kaynak tahsis usul ve imkanları da dikkate alınarak şemsiye proje hayata geçirilmelidir.
- Desteklerin tasarımı bütüncül düşünülmesi ve özel sektörün desteğinin sağlanması gerekmektedir.
- İKG teklif çağrılarının daha sık yapılması gerekmektedir.
- Engelli spor klüplerine kira sıkıntısı yaşadıkları için ortak kullanabilecekleri bir spor kompleksi yapılabilir. Amasya'daki Engelsiz Yaşam Parkı ve Spor Tesisi örnek alınabilir.

BÖLÜM 4. DEĞERLENDİRME BULGULARI

4.1 Program ne ölçüde başarılı olmuştur?

Programın genel amacı; TR83 Bölgesi'nde kadın, genç, engelli ve kırsal alanda yaşayan nüfusa yönelik olarak insan kaynaklarının geliştirilmesi, işgücü niteliğinin artırılarak istihdam edilebilirliğin önündeki engellerin kaldırılmasına ve işsizlik oranının azaltılmasına yönelik faaliyetlerin desteklenmesidir. Bu amaçlara yönelik olarak **kadın ve/veya genç işsizlik oranlarının azaltılması, kırsal alanda gelir getirici faaliyetlerin çeşitlendirilmesi** amacıyla insan kaynaklarının geliştirilmesi ve **engellilerin toplumsal yaşamın bir parçası olmasının sağlanması** öncelikli olarak desteklenmiştir.

Bu önceliklere ilişkin program kapsamında Ajans tarafından herhangi bir somut hedef belirlenmemiştir. Ayrıca bölgesel düzeyde bu amaçlara ilişkin mevcut durumu (baseline) gösterir herhangi bir veri veya çalışma da bulunmamaktadır. Bu doğrultuda programın amaçlanan hedefe ulaşip ulaşmadığını ölçmek mümkün değildir.

Diğer yandan operasyonel bazda proje başvuru sahipleri tarafından belirlenen ve ilk izleme ziyaretleri esnasında gözden geçirilerek son hali verilen performans göstergeleri hedef ve gerçekleşme değerleri projeler sonucu amaçlanan çıktılara ne ölçüde erişilebildiği hakkında bilgi vermektedir.

Yürütülen program sonucunda; 111 ayrı konuda eğitim yapılması planlanmış ve hedeflenen sayıya büyük oranda ulaşılarak % 99 oranında başarı sağlanmıştır. Bu eğitimlerin toplam 11.200 saat olması öngörülmüş ve 11.096 saate ulaşılarak yine % 99 oranında başarı elde edilmiştir. Verilen bu eğitimlerden bölgede hedef gruplar içinde yer alan 169 engelli, 208 genç ve 362 kadının eğitilmesi sağlanmıştır. Bu göstergelerinde oranlarına bakıldığında beklenen oranlara yaklaşıldığı görülmektedir. Eğitimlere katılan kadın oranının beklenenden az gerçekleştiği görülebilmektedir. İşsizliğin önemli bir problem olduğu gençlerde istihdam oranının oldukça düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 24. Seçilmiş göstergelere göre program performansı

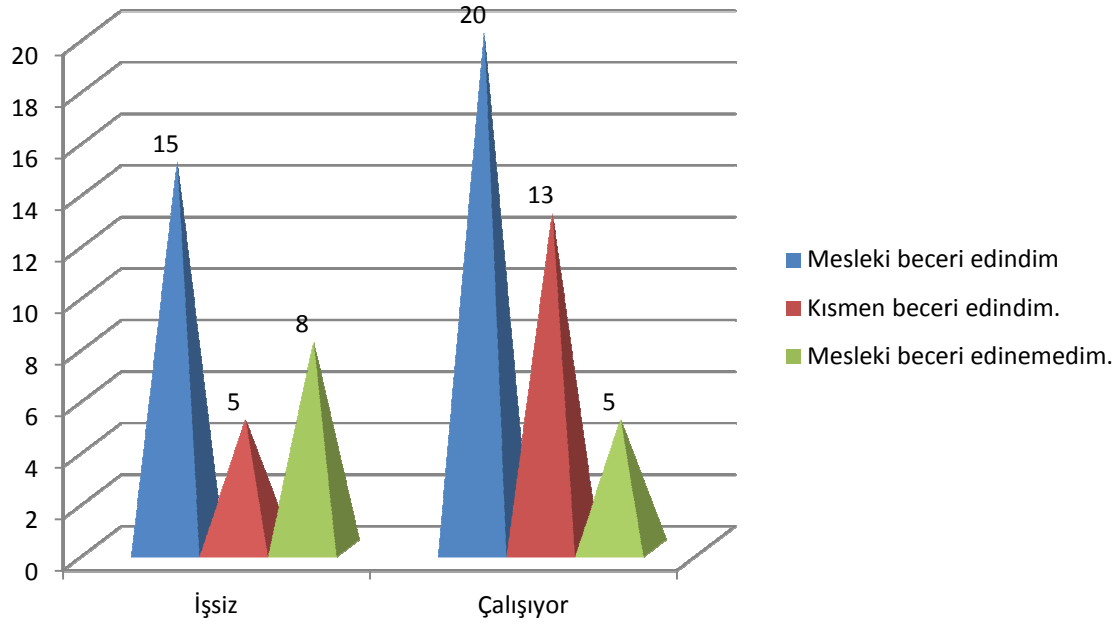
Performans Göstergeleri	Birim	Hedeflenen	Gerçekleşen	Gerçekleşme Yüzdesi (%)
Eğitilen Kadın Sayısı	Kişi	456	362	80
Eğitilen kırsal yerleşkedeki kadın sayısı	Kişi	190	150	79
İstihdam Edilen Genç Sayısı	Kişi	166	64	38
İstihdam Edilen Kadın Sayısı	Kişi	92	70	76

Yararlanıcı kurumlarla yapılan anket çalışmasına göre de benzer sonuçlar elde edilmektedir. Ankete katılan 27 yararlanıcı kurum temsilcisinin %33'ü (9 kişi) proje sonucu kursiyerlerin iş bulma konusunda daha iyi bir konumda olduklarını ve iş sahibi olduklarını (gelir artışı sağladıklarını) ifade etmiştir.

Proje sonrası sonuç ve etkileri ortaya koymak amacıyla 95 kursiyere anket uygulanmıştır. Program hedef kitlesinde yer alan engelli temsil oranı %19, genç temsil oranı %12, kadın

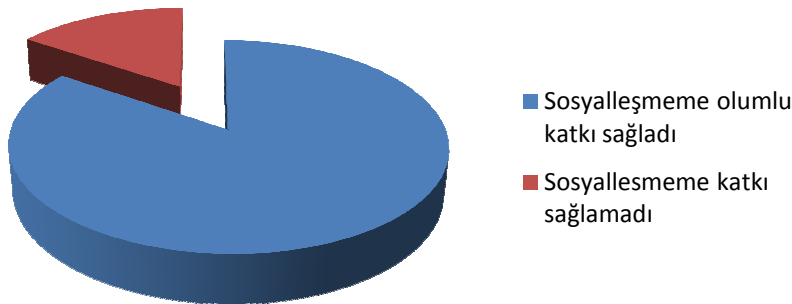
temsil oranı %7,4'tür. Mesleki kurslarda iş bulmanın kursa katılan bireyler için temel öncelik olduğu görülmektedir. Diğer yandan engelli bireylerin temel beklentisinin sosyalleşme olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda anket sonuçları incelendiğinde geçerli yanıt veren 66 kişinin %42,4'ü (28 kişi) işsiz olduğunu beyan etmiştir. Beceri edinme durumu iş bulma durumunu olumlu etkiliyor görünse de yeni bir mesleki beceri edindim diyenlerin dahi %42,9'unun işsiz olması program kapsamında mesleki beceri kurslarının işsizlik sorununu çözmediğin ortaya koymaktadır.

Grafik 20: Mesleki beceri edinme ve istihdam durumu

Kursun sosyal anlamda sonuç ve etkileri ile ilgili olarak katılımcıların % 85'i eğitimler ve etkinlikler sonucu "sosyalleştiklerini" ve iletişimlerinin arttığını ifade etmektedir. Genel olarak sportif ve sosyal beceri kazandırmayı amaçlayan projelerin hedef kitlesi olan engellilerde bu oran %100'e yükselmektedir. Telefon yolu ile ve yüz yüze görüşülen kursiyerler eğitimler sayesinde evden çıktıklarını, farklı arkadaşlar edindiklerini, motive olduklarını beyan etmişlerdir. Bu sonuç özellikle engellilere yönelik kısıtlı imkânlar düşünüldüğünde programın olumlu katkısını ortaya koymaktadır.

Grafik 21: Kursların sosyalleşmeye olumlu etkisi

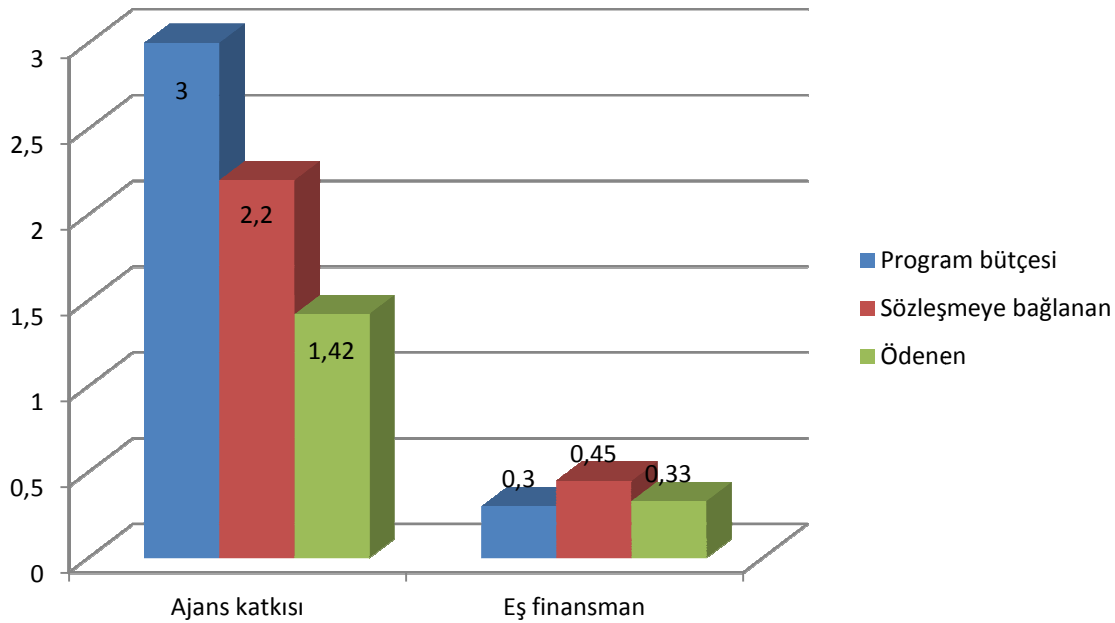

Program kapsamında belirlenen amaçlardan bir tanesi özellikle kırsal alanda dezavantajlı grupların ekonomik koşullarının iyileştirilebilmesi için “alternatif gelir imkânlarının” geliştirilmesi olmuştur. Yararlanıcı kurum anket sonuçlarına göre projeleri 9 projede (%31) hediye eşya, hamur imalatı, yöresel dokuma ürünler, odun dışı orman ürünleri gibi konularda gelir artırıcı faaliyetler ve çalışmalar yürütülmüştür. 9 katılımcının 3’ü proje kapsamında başlatılan çalışmanın sürdürülemediğini ifade etmiştir. Proje sonrası denetim ve değerlendirme ziyaretleri sonucu hazırlanan raporlara göre kırsal alanda kurulan atölyeler faal durumda değildir. Projenin tamamlanmasını takip eden süreçte kurulması planlanan yapılar (şirket, kooperatif, dernek vb.) çoğu örnekte kurulamamıştır. Kurulan yerlerde uygulama sonrası dönemde kaynak yetersizliği, ürünlerin satılamaması, üyeler arasındaki sıkıntılar gibi nedenlerle faaliyetlerine devam edememiştir.

4.2 Sonuç ve etkiler harcanan kaynaklar düşünüldüğünde makul müdür?

Program bütçesi 3 milyon TL olarak ilan edilmiş olup minimum destek miktarı 20.000 TL, maksimum destek tutarı 150.000 TL olarak ilan edilmiştir. İlan edilen program bütçesinin % 67,33’ü sözleşmeye bağlanmış olup bu bütçenin ise %70,29’u destek ödemesi olarak yararlanıcılara aktarılmıştır. Yararlanıcı eş finansman oranı da %73,33 oranında gerçekleşmiştir.

Grafik 22: Program bütçesi, sözleşmeye bağlama ve ödeme oranları

Program amaçlarını gerçekleştirmek üzere ayrılan 3 Milyon TL’lik bütçenin yarısından azı (%47,33) kullanılarak projelerin büyük çoğunluğunun (%93) başarı ile tamamlandığı düşünüldüğünde mali anlamda kaynakların “etkin” kullanıldığı sonucu çıkarılabilir. Ancak program kapanış raporu verilerinden yararlanıcıların toplam eş finansman tutarının ¼’ü oranında ilave harcama yapmak zorunda kalmaları, yararlanıcı kurum anket sonuçlarında, kursiyer yetersizliği (%45), eğitici görevlendirmesi (%30), bütçe ve ödeme (%42) usulleri ile ilgili yaşanan sıkıntılar; yararlanıcı kurum anket sonuçları ve izleme uzmanları ile yapılan mülakatlar sonucu belirtilen “sahiplenme sorunu” sözleşmeye bağlanan tutarın %64,5’inin

ödenebilmesine neden olmuştur. Tasarruf etme, kaynakların etkin kullanımından ziyade proje ve bütçe planlamasında hata olduğu ve/veya uygulamada yaşanan sıkıntıların kaynakların kullanılamamasına neden olduğu söylenebilir. Diğer yandan faaliyetlerin tamamlanma düzeyleri ve niteliği sorgulanması gereken noktalaradır.

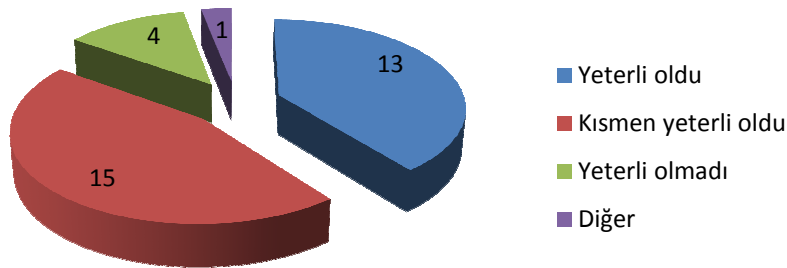
Yararlanıcı kurumlarla yapılan anket sonuçlarına göre program kapsamında eğitim alan kursiyerlerin 5 kursiyer kendi işini kurmuş, 150 kursiyer ise proje konusu veya benzer işlerde çalışmaktadır. Engellilere yönelik meslek edindirme veya istihdam odaklı olmayan projeler için harcanan kaynaklar hariç tutulduğunda 1 kişilik istihdam için program bütçesinden ortalama 11.893 TL¹⁶⁻¹⁷ harcama yapılmıştır. Bu rakam teşvik belgeli sabit yatırımlarla yaratılan istihdam maliyetleri ile kıyaslandığında oldukça düşüktür.¹⁸ Ancak sabit yatırımların ileri ve geri endüstriyel bağlantıları hariç sıfırdan istihdam yaratırken program kapsamında istihdam yaratmaktan ziyade “emeğin istihdam edilebilirliğinin” artırılması vasıtası ile mevcut boş pozisyonlar doldurulduğu söylenebilir.

Program kapsamında dezavantajlı gruplara yönelik yürütülen faaliyetlerin (gezi, piknik, hobi kursu vb.) katılım, öz güven, kendini ifade etme gibi “soyut” faydalarının parasal olarak değerlendirilmesi mümkün olmamakla birlikte gelecek çalışmalarda sosyal destek programı (SODES) ve benzeri destek faaliyetleri ile kıyaslanması (bütçe tutarları sabit alındığında gerçekleştirilebilen etkinlik sayısı, katılımcı sayısı, kapsanan coğrafi alan vb.) faydalı olacaktır.

4.3 Projeler zamanında ve bütçesinde tamamlanmış mıdır?

4.2’de açıklandığı üzere genel olarak proje bütçeleri ortalama %35 oranında kullanılamamıştır. Yararlanıcılar toplam katkılarının ¼’ü oranında ilave harcama yapmışlardır.

Grafik 23: Proje bütçesi yeterli oldu mu?

¹⁶ Toplam harcama: 1.903.011 TL; İstihdam miktarı: 150 kişi+ 5*2=160 kişi. (Kendi işini kuran her bir kursiyerin en az 1 kişi istihdam ettiği varsayılmıştır).

¹⁷ Program uygulama maliyetleri dikkate alınmamıştır.

¹⁸ Kaynar (2001), Kara, M., & Duruel, M. (2005).

Yasal olarak tüm projeler süresinde tamamlanmış olmakla birlikte bazı projelerde (%12) oluşturulan merkez, atölye, kooperatif, dernek gibi unsurların izin, kurulum ve “gelişim çabaları” proje sonrası döneme sarkmıştır.

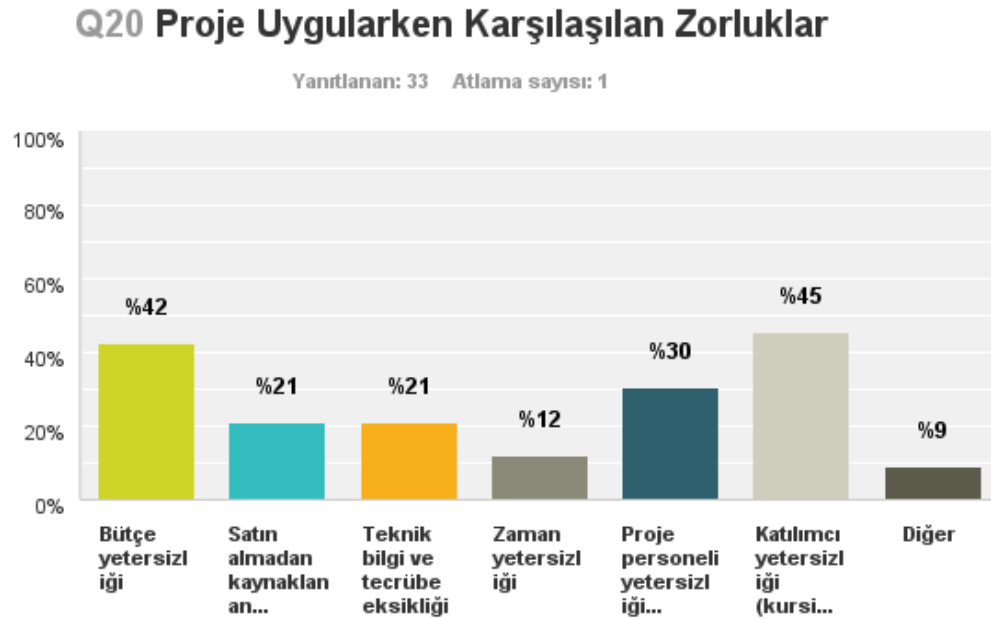
4.4 Program uygulamasında büyük sorunlar yaşanmış mıdır?

Yararlanıcı kurum temsilcileri ile yapılan anket sonuçları ve izleme uzmanları ile yapılan görüşmeler sonucu aşağıdaki konuların program uygulama süreçlerini oldukça olumsuz etkilediği görülmüştür:

- Eğitici ve proje personeli yetersizliği (sayı ve nitelik olarak)
- Kursiyer yetersizliği (hedef kitleye uygun yeterince ilgilinin bulunmaması)
- Bütçe yetersizliği (birim maliyetlerin yetersizliği, tamamlayıcı nitelikteki bütçe kalemlerinin bütçeden çıkarılmış olması vb.)

Nitekim yararlanıcı kurum anket sonuçlarına göre karşılaşılan en önemli zorluklar kursiyer bulunamaması (%45), bütçe yetersizliği (%42), proje personeli yetersizliği (%30) olarak sıralanmıştır.

Grafik 24: Proje uygularken karşılaşılan zorluklar

4.5 Programın sonucunda ortaya önemli başarı örnekleri var mıdır?

Amasya İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından uygulanan “Ebru ve Çini İşleme Eğitimi Merkezi Projesi” Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Eğitim ve Öğretimde Yenilikçilik Ödülü’ne layık görülmüştür. Türkiye genelinde örnek uygulamalarla ses getiren, bilimsel ve teknolojik gelişmelere duyarlı, her tür ve dereceden birçok okul ve kurumun başvuru yaptığı Eğitim ve Öğretimde Yenilikçilik Ödülleri Programına 10 kategoride 750 proje

gönderilmiştir. Jüri üyeleri tarafından değerlendirilen projeler arasından 24 tanesi ödül almaya hak kazanmıştır. Ankara Başkent Öğretmenevi'nde düzenlenen ödül töreninde Milli Eğitim Bakanı Nabi Avcı ile Ak Parti Amasya Milletvekili Avni ERDEMİR tarafından Amasya Milli Eğitim Müdürü Gıyasettin TAŞ, Milli Eğitim Şube Müdürü Ali BAHÇIVAN ve proje koordinatörü Mustafa ÖRGÜT'e ödülleri verildi. Ödüle layık görülen projede Amasya Ebru ve Çini İşleme Eğitim Merkezi kurularak toplam 32 kadın kursiyere 200'er saatlik ebru ve çini eğitimi verilmiş, böylelikle aile bütçelerine ek gelir getirmeleri sağlanmıştır.

4.6 Projeler sonucu elde edilen sonuçlar sürdürülebilmiş midir?

Proje sonuç ve etkilerinin sürdürülebilirliği 3 boyutta sorgulanmaya çalışılmıştır: proje ofislerinin durumu, eğitim ekipmanları ve eğitim atölyelerinin durumu, kurumsal kapasite. Ankete katılanların (28 kişi) yaklaşık %60'ı var olan veya proje kapsamında oluşturulan ofislerin korunma ve benzer projelerin hazırlanması amacı ile kullanılma durumunu "Yüksek" olarak değerlendirmişlerdir. %40'ı ise orta ve düşük olarak değerlendirmiştir. Eğitim ekipmanları ve eğitim atölyesi ile ilgili olarak geçerli yanıt verenlerin (27 kişi) %66'sı korunma ve benzer projelerin hazırlanması amacı ile kullanılma durumunu "Yüksek" olarak değerlendirmişlerdir. Yine katılımcıların yaklaşık %68'i kurum bünyesinde var olan veya proje ile oluşturulan proje hazırlama ve yürütme kapasitesinin "yüksek" düzeyde korunduğunu ifade etmişlerdir.

Yapılan saha ziyaretleri ve mülakatlar sonucunda proje kapsamında oluşturulan atölye ve merkezlerin fiziki olarak korunuyor olmasına rağmen çoğunlukla aktif olmadığı görülmüştür. Özellikle kırsal alanda alternatif gelir imkânlarının yaratılması amacıyla oluşturulan atölyeler proje kapsamındaki desteğin son bulmasından sonra faaliyetlerine devam edememişlerdir.

Yararlanıcılardan projelerin sürdürülebilirliğini olumlu veya olumsuz etkileyen faktörler hakkında görüşlerini açıklamaları istenmiştir. Soruya geçerli yanıt verenlerin (27 kişi), %44'ü finansman koşullarındaki yetersizlikten dolayı projelerin sürdürülemediğini ifade etmişlerdir. Katılımcıların yaklaşık %15'i ortaklıkların başarılı olmamasının (iştirakçi ve ortakların yeterince destek olmamasını) ve kursların yeterince cazip olmamasının (ulaşım sorunları, harçlık ödenmemesi gibi) sürdürülebilirliği olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir.

Bir katılımcı, kursiyerlere ve eğitimcilere proje kapsamında harçlık ödenmesinin proje alanı köylerdeki kadınlarda bu yönde bir beklenti oluşturduğunu bu durumda ürün kalitesini düşürdüğünü ve pazarlama çabalarına gölge düşürdüğünü ifade etmiştir. Benzer husus diğer bir katılımcı tarafından da dile getirilmiştir. Engellilere 2022 sayılı kanun kapsamında (Md.

2/a,b) yapılan ödemelerin istihdam edilebilmelerine yönelik çalışmaları olumsuz etkilediğini ifade etmiştir. Diğer başlığı altında öne çıkan diğer önemli hususlar; genel ücret seviyesinin düşük olması, eğitimcilerin yetersizliği, proje kapsamındaki staj faaliyetinin yapılamamasıdır.

4.7 Program sonuçlarını elde etmek için daha iyi yöntemler bulunuyor mu?

Program uygulama aşamasında formel veya enformel olarak yararlanıcı kurumlar tarafından çeşitli kurumlarla işbirliği yapılmıştır. İŞKUR kanalı ile kursiyerlere harçlık ödenmesi, Halkeğitim merkezi eğitmenlerin kurslarda görevlendirilmesi, belediyelerin sağladığı lojistik destekler, firmaların veya işadamlarının sağladığı staj imkânları örnek olarak verilebilir. Nitekim uygulama süreci yeni tamamlanan 2013 yılı sosyal içerme mali destek programında benzer işbirlikleri tekrarlanmıştır. İşbirliği yapılan bu kurumların kendi hizmet alanları ve ihtiyaçları doğrultusunda meslek edindirme kursları açtıkları, dezavantajlı gruplara yönelik faaliyetler yürüttükleri bilinmektedir.

Çalışma kapsamında programla ilgili kurum ve kuruluşlarla (İŞKUR İl Müdürlükleri, KOSGEB Hizmet Merkezleri, Halkeğitim Merkezleri, Belediyeler, Dernekler, Kooperatifler vb.) görüşme yapılmamıştır. Ancak gerek uygulama sürecindeki işbirlikleri, gerekse izleme uzmanları ile yapılan mülakatlar dezavantajlı gruplara yönelik hizmet sunumunda İŞKUR il müdürlükleri, KOSGEB hizmet merkezleri, Halkeğitim merkezleri, Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları vb. ilgili kurumlar ile işbirliği yapılmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır. “Bölgesel meslek edindirme/beceri¹⁹ kazandırma sistemi” olarak ifade edebileceğimiz yapının ve aktörlerinin tanımlanması, sistem içerisindeki aktörlerin hizmet sundukları kitlenin, coğrafi, sosyal ve ekonomik dağılımı, sistem kapsamındaki aktörlerin sahip oldukları bütçe büyüklüğü ve kaynakların yöneldiği alanların analiz edilmesi ve politikaların/programların bu analizlere uygun olarak yönlendirilmesi gerekmektedir.

4.8 Programın uygulaması ve yapılan değerlendirme çalışması sonucu öğrenilen dersler nelerdir?

- Proje sahibi ve ortakların projeyi sahiplenme düzeyi başarı için vazgeçilmez öneme sahiptir. Bu durum proje seçim sürecinde mutlaka dikkate alınmalıdır.
- Projelerin sürdürülebilirliği proje sonrasında faaliyetlerin devam ettirilmesine bağlıdır. Bu nedenle proje sonrası durumla ilgili öngörülen ve “yol haritası” mutlaka proje başvuruları ile birlikte talep edilmeli ve/veya uygulama içerisinde zorunlu bir alt faaliyet olarak projeye eklenmelidir.
- Projelerin çoğunlukla kurum dışından gelen bazı özverili ve üretken bireylere bağımlı olması önemli bir kısıttır. Proje yararlanıcı kurumların bünyesinde bu görevlerde sürekli çalışacak personel bulundurması zorunlu tutulmalı veya özendirilmelidir.
- Ajans desteğinin projelerinin bitimi ile birden kesilmesi proje ile ortaya konan sonuçların kaybedilmesine neden olmaktadır. Bu nedenle Ajans desteği 12+6 ay şeklinde kademeli şekilde çekilebilir. Şirketleşme, kooperatif kurma, dernek işlemleri, ürün pazarlama

¹⁹ Beceri kavramı mesleki, teknik, sosyal, psikomotor gibi alt başlıkları kapsayacak şekilde kullanılmaktadır.

konularında yetiştirilen Ajans uzmanları ve/veya hizmet alımı kanalı ile proje sonrası mali/teknik destek sağlanması sürdürülebilirlik için zorunlu görülmektedir.

- Özellikle uzak kırsal alanlarda proje personeli ve eğitici problemi yaşanmıştır. Bu nedenle bölgede uzak kırsal alanlara yönelik kapsamlı proje personeli ve eğitici eğitimi²⁰ düzenlenmelidir.
- Projeler sağlıklı ihtiyaç analizi yapılmadan ve özellikle nihai yararlanıcıların ihtiyaç ve sorunları, eğilimleri dikkate alınmadan planlanmaktadır. Bu durum uygulamada “kursiyer” bulunamamasına neden olmaktadır. Bu nedenle proje hazırlık eğitimlerinde, başvuru rehberlerinde ihtiyaç analizi ile ilgili potansiyel başvuru sahiplerine eğitimler verilmeli, ihtiyaç analizi için şablonlar geliştirilmeli ve potansiyel başvuru sahiplerinin erişimine açık şekilde Ajans web sitesinde dolu örnekleri ile birlikte paylaşılmalıdır.
- Meslek edindirme yolu ile istihdam yaratma projeleri çoğunlukla emek piyasasının talep boyutunu (işverenler) veya iş kurma ve güçlüklerini göz ardı etmektedir. Bu nedenle kurulan kooperatifler geliştirilememekte, kurulan atölyeler atıl kalmaktadır.
- Dezavantajlı gruplara yönelik sosyal faaliyetler nihai yararlanıcılar tarafından oldukça olumlu karşılanmakta ve “özgüven kazanımı ve toplum yaşamına katılım” bağlamında önemli soyut faydalar sağlamaktadır. Bu nedenle bu faaliyetlerin desteklenmesi gerekmektedir.
- Meslek edindirme kurslarına katılım sağlayan işsiz gençlerin temel beklentisi iş sahibi olmaktır. İş sahibi olamayan gençler hayal kırıklığına uğramaktadırlar. Kursların tasarımında mesleki becerilere ek olarak mesleki İngilizce, iş arama, öz geçmiş hazırlama, mülakat teknikleri gibi iş bulmayı kolaylaştırıcı becerilerin edinilmesi için modüller eklenmelidir.
- Program öncesinde ilgili paydaşlarla birlikte ihtiyaç analizi yapılarak mevcut durum ve “müdahale mantığı” açık olarak ortaya konmalıdır. Değerlendirme çalışmalarının yürütülebilmesi ve programın başarısının ölçülebilmesi için “baz değerler-baseline indicators” ve somut program hedefleri belirlenmelidir.
- Meslek edindirme alanında İŞKUR, Halkeğitim merkezleri, KOSGEB hizmet merkezleri ile işbirliği koşulları değerlendirilmeli ve program başvuru rehberleri bu doğrultuda hazırlanmalıdır.
- Kırsal alanların ihtiyaç, sorun ve potansiyelleri ile merkez ilçelerin ve kentlerin ihtiyaç/sorun ve potansiyelleri farklıdır. Kırsal alana yönelik çalışmalar Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu ile işbirliği yapılarak koordineli şekilde planlanmalıdır. Kentsel ve kırsal alan arasındaki bağ ve ilişkiler planlama ve programlama çalışmalarında dikkate alınmalıdır.

²⁰ İlgili kırsal alanın sorunları, ihtiyaçları, potansiyel proje alanları dikkate alınarak üniversite mezunu kişilerin eğitimi sağlanabilir.

Kaynakça

- Program Kapanış Raporu (İKG 2011), İzleme ve Değerlendirme Birimi, Kasım 2013.
- OECD, DAC Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management (2002), (Türkçe çevirisi: TİKA, 2008)
- DAC Principles for Evaluation of Development Assistance, OECD, Paris, 1991.
- Kara, M., & Duruel, M. (2005). Türkiye’de Ekonomik Büyümenin İstihdam Yaratamama Sorunu. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, (50), 367-396.
- Kaynar Nezh (2001):Teşvik Belgeli Yatırımlarda Sabit Yatırım - İstihdam İlişkisi (1999-2000 yılları), Ekonomik Modeller ve Stratejik Araştırmalar Genel müdürlüğü, DPT.